

30 TEGN FRA DØVES TEGNSPROG

30 **TEGN FRA DØVES** **TEGNSPROG**

1985

DØVES CENTER FOR TOTAL KOMMUNIKATION

Redaktion: Elisabeth Engberg-Pedersen og Annegrethe Pedersen
Fotograf: Gerda Falkholt
Lay-out: Gerda Falkholt

© Døves Center for Total Kommunikation 1985
Produktion: F. Hendriksens Eff.

ISBN 87-981812-4-6

INDHOLD

Indledning	5
Vejledning i transskriptionssystemet	8
Vejledning i læsning af Tegnskrift	11
 MEGET-PINLIGT	22
 ALLEREDE	24
 FINDE-PÅ	27
 SVÆRT-FINDE-PÅ	29
 NEM	31
 ØNSKE-STÆRKT	33
 NOGENLUNDE	35
 I-ORDEN	37
 HELDIGVIS	40
 FÅ	42
 AFSTED	45
 LÆNGES-EFTER	47
 FANTASTISK-MEGET	49
 ÅRSAG	51
 BLIVE-HÆNGENDE	53
 ÆRGERLIGT-NOK	55
 SPÆNDT-PÅ	57
 VELHAVENDE	59
 ENDNU-IKKE	61
 LET-NOK	64
 FRYDE-SIG	66
 PÅ-FORHÅND	68
 OVERHOVEDET-IKKE	70
 GIVE-EN-OMGANG	72
 DET-ER	74
 LADE-SOM-OM	77
 BEBYRDE	79
 GIDE-IKKE	81
 MEGET-STOR	84
 HAVE-SPIDSE-ALBUER	86
Litteratur	89

Indledning

Hvordan opstod ideen om at samle 'slang-tegn'?

På Danske Døves Landsforbunds landsmøde i 1973 sagde en døv mand fra talerstolen, at der eksisterede mange specielle tegn, som ikke stod i *Håndbog i Tegnsprog* (Danske Døves Landsforbund 1967). Han mente, at disse tegn, som han kaldte 'slangtegn', var værdifulde og burde registreres. Forsamlingen var enig med ham.

I 1974 nedsatte Døves Center for Total Kommunikation (KC) et 'slang-udvalg', som gik i gang med at indsamle og nedskrive 'slangtegn'. Efterhånden som man indsamlede og beskrev tegnene, gik det op for udvalget, at 'slang' ikke var det rette udtryk. 'Slang' betyder ifølge Nudansk Ordbog 'talesprog med billedrige, ofte saftige, bevidste nydannelser', dvs. slang afviger fra det 'normale' sprog. De fleste af de tegn, udvalget indsamlede, mente man ikke havde dette præg af slang. Det var blot tegn, ingen før havde registreret, men alle var helt almindeligt anvendte tegn blandt døve. Mange af de indsamlede tegn kan bruges samtidig med danske ord, men udvalget fandt også mange tegn, som ikke kan bruges samtidig med danske ord, og en del af dem kan heller ikke oversættes ved et enkelt dansk ord. Disse sidste tegn kaldte vi i en periode på KC for 'døvetegn'. Vi har samlet i alt ca. 300 af sådanne tegn, og der findes uden tvivl mange flere. Dette hæfte er derfor et meget begrænset udvalg.

Hvordan opstod gruppen 'døvetegn' i tegnsprogs udvikling?

Der er al mulig grund til at tro, at døve – i den udstrækning, de har haft mulighed for at finde sammen – altid har brugt en eller anden form for tegnsprog indbyrdes, men derudover har der i hvert fald tilbage til begyndelsen af 1800-tallet eksisteret en anden form for 'tegn-sprog' i Danmark, nemlig det tegnsprog, som hørende har brugt til døve, og som døve i vidt omfang har bestræbt sig på at bruge til hørende.

Udgangspunktet for dette sprog har været dansk. Hørende har stillet spørgsmål som: 'Hvordan siger man 'hus' på tegnsprog?', eller 'Hvordan siger man 'goddag' på tegnsprog?', og efterhånden har man fået opbygget et forråd af tegn, der kunne kombineres med danske ord som 'hus' og 'goddag'. Man ønskede nemlig i døveskolerne at lære børnene dansk ved at udtrykke danske ord og sætninger ved hjælp af tegn, og man var mindre interesseret i at lære tegnsprog.

Man kan faktisk heller ikke lære et andet sprog ved at spørge efter, hvad hvert enkelt ord på ens

eget sprog hedder på det andet sprog. Der findes f.eks. ikke ét ord på det østafrikanske sprog swahili, der svarer til 'goddag'. Når to personer skal hilse på hinanden på swahili, udspinder der sig en hel lille samtale mellem de to parter, en samtale, hvis mønster er bestemt af personernes køn, alder, sociale status og graden af bekendtskab. Da dette blev for besværligt for europæerne, opfandt de hilsenen 'Jambo!', der er en forkortet form af ét af ordene i den sædvanlige hilsen på swahili, og de afrikanere, der opgav at belære europæerne eller var klogere end som så, svarede igen med 'Jambo, bwana!', og fortsatte med at hilse på rigtigt swahili til hinanden. I samkvemmet mellem afrikanere og europæere opstod der altså en sprogform, der hverken var swahili eller noget europæisk sprog.

Nu kunne man tænke sig, at det kun var sådan noget som hilsener, der var forskellige fra sprog til sprog, men det er ikke tilfældet. Hvad ville du f.eks. svare, hvis en englænder spurgte dig, hvordan man siger 'cousin' på dansk? Ja, der er to muligheder, 'fætter' eller 'kusine', og så kan ordet 'fætter' endda ikke engang altid oversættes den anden vej ved 'cousin' – 'Han er en mærkelig fætter' må oversættes ved noget i retning af 'He is a queer bird'. Og når englænderne siger 'Our Australian cousins', må vi i Norden tilsvarende sige 'Vore nordiske brødre'. Det går altså ikke at sætte lighedstegn mellem hvert enkelt ord i ét sprog og ét ord i et andet sprog. Det er tydeligt, når man slår op i en tosproget ordbog af nogenlunde rimelig størrelse. Ud for hvert ord på det ene sprog står der i reglen mange ord på det andet med eksempler, som viser, hvornår man skal bruge den ene eller den anden form.

Ser vi igen på tegnsprog, så ligner situationen den, man har set i Afrika, hvor europæere valgte et enkelt ord som hilsen. Hørende er meget tilbøjelige til at sidestille ord og tegn, når de kommunikerer med tegn. De bruger tegnene på samme måde som danske ord, næsten uanset hvordan tegnene bruges på tegnsprog. Det ses f.eks. tydeligt i lærebogen *Undervisningsblade i tegnsprog* (Danske Døves Landsforbund og Døveskolernes Materialelaboratorium 1971). Her skal eleverne sige sætninger på dansk samtidig med, at de for hvert enkelt ord udfører et tegn. Det ville svare til, at man lærte engelsk ved at oversætte hvert ord i den danske sætning 'På den anden side købte han ind i går', til ét engelsk ord således: 'On the other side buy he in yesterday'. Det er der næppe nogen englænder, der forstår. Men sådan er det faktisk, at hørende i vidt omfang har talt 'tegn-sprog'.

Med tegnsprogs historie i baghovedet bliver det klart, hvordan man har kunnet komme frem til at afgrænse en gruppe tegn efter de to kriterier: ikke-dansk mundbevægelse og oversættelse ved mere end ét dansk ord. 'Døvetegn' er simpelthen de tegn, som ikke er blevet 'opdaget' af hørende, fordi de ikke fremkommer som svar på spørgsmålet: 'Hvordan siger man det danske ord x på tegnsprog?'. De er derfor heller ikke kommet med i tegnordbøger, og det er netop også karakteristisk for de tegn, der er taget med i dette hæfte, at de kun er blevet brugt og forstået af meget få hørende (nemlig især hørende med døve forældre eller søskende), førend de blev introduceret på KC's tegnsprogskurser.

Man kan altså opfatte 'døvetegn' som en restgruppe, dem der ikke kom med i tidligere ordbøger, men man kan også se dette hæfte og gruppen 'døvetegn' som en start, nemlig starten til en egentlig ordbog for tegnsprog.

Alle tidligere ordbøger for tegnsprog er blevet til gennem spørgsmålet: 'Hvordan siger man det danske ord x på tegnsprog?'. Det er der mange grunde til, og en af dem er, at det er utrolig tidskrævende at opbygge en ordbog på grundlag af sproget selv, og ikke på grundlag af et andet sprog. Det kræver et uhyre stort kendskab til det pågældende sprog at finde ud af, hvilke ord/tegn der faktisk bruges i det, og dernæst en omhyggelig og langvarig indsamling af eksempler på, hvordan ordene/tegnene bruges, sådan at man kan se deres egentlige betydning og funktion.

For tegnene i dette hæfte gælder det netop, at beskrivelsen af dem er fremkommet ved en analyse af tegnsprog selv. At udbygge denne analyse til en hel ordbog kræver mange års arbejde med at indsamle og analysere sprogbrugseksempler på tegnsprog. 'Døvetegn' er altså ikke anderledes end andre tegn, der bruges i det tegnsprog, døve taler. Tegnet HUS eller tegnet VISE er lige så meget 'døvetegn' som tegnene i dette hæfte, når HUS og VISE vel at mærke defineres ved den betydning og funktion, de har i døves tegnsprog.

Hvorfor er det vigtigt at lære tegn, som døve bruger dem?

Tegnene i dette hæfte er ganske almindelige gløser i tegnsprog, og mange af dem bruges til at beskrive følelser og meninger kort og fyndigt, dvs. de forekommer hyppigt i daglig tale blandt døve.

På kurser og seminarer viste vi forsøgsvis i midten af 70'erne nogle eksempler på tegnene i dette hæfte. Ingen på kurserne (alle var erfarne

medarbejdere i døveforsorgen, døvelærere eller forældre) kendte disse tegns betydning, men nogle havde set dem og troede, at de var tilfældige og hjemmelavede. 'Det er altså derfor, vi har svært ved at forstå samtaler mellem døve', var en almindelig kommentar. Der var stor interesse for at lære flere af den slags tegn og for at lære at forstå døves tegnsprog.

Vi kender alle utallige eksempler på, at hørende forældre, pædagoger, konsulenter og venner har svært ved at følge med, når døve taler tegnsprog indbyrdes. Det er kedeligt og frustrerende for både døve og hørende, når vi ikke forstår hinandens sprog. Vi vil derfor gerne give hørende mulighed for at lære tegnsprog at kende, sådan som det tales af døve.

Om hæftets indretning

Hvert tegn i hæftet er afbildet ved et eller flere fotos. De viser dels betydningsvarianter, dels formvarianter. Formvarianter er varianter, der har samme betydning, men somme tider udføres et tegn lidt forskelligt af forskellige tegnsprogsbrugere, og det kan være nyttigt at vide, når man skal aflæse tegnsprog. Vi har imidlertid desværre kun kunnet tage ret få varianter af hvert tegn med – mange af dem kan altså varieres langt mere. Man skal også være opmærksom på andre betydningsvarianter end dem, der er vist i hæftet. F.eks. kan mimikken ofte ændres afhængig af sammenhængen, og ændringer i mimikken kan tilmed medføre ændringer i mundbevægelsen. Desuden kan bevægelsen i den manuelle del af mange af tegnene ændres afhængig af den intensitet, man taler med.

Vi har ikke forsøgt at give en oversættelse til dansk for hvert tegn, men vi viser dets betydning ved en række eksempler. Eksemplerne har vi oversat til dansk, og man skal her være opmærksom på, at man altid må oversætte sætninger ud fra den betydning, de har i en speciel situation. Selv om sætningen f.eks. ikke klart er datid på tegnsprog, må man oversætte den til datid på dansk, hvis sammenhængen viser, at det er datid.

Ligesom udførelsen af de enkelte tegn kan variere fra person til person, kan brugen af tegnene også variere. Under udarbejdelsen af hæftet har der til tider været meget heftige diskussioner om de enkelte eksempler – nogle er gået ind for et bestemt eksempel, andre har helt afvist det. Det skyldes dels, at alle mennesker bruger sproget lidt forskelligt, dels at man ved eksemplerne i hæftet selv skal tænke sig til den situation, de forekommer i, og hvis man ikke forestiller sig den samme situation, vil man måske heller ikke acceptere det samme udtryk. Endelig er vi tit meget

ubevidste om, hvordan vi faktisk bruger sproget. Hvis nogen spørger. 'Hvis taske er det?', kan man høre svaret: 'Det er hende, der var her i går's'. Det vil næsten alle hørende afvise – 'Sådan siger jeg aldrig!', men hørende siger faktisk sådan.

Alle eksemplerne i hæftet er godkendt af mindst to medarbejdere på KC, der har tegnsprog som modersmål. Alligevel kan vi altså forudse diskussioner om de enkelte eksemplers gyldighed blandt brugerne af hæftet. En sådan diskussion vil glæde os, fordi den er med til at fremme bevidstheden om og accepten af tegnsprog.

Tegnet og eksempelsætningerne skriver vi på to måder, i Tegnskrift og ved transskription – begge måder beskrives i de følgende afsnit.

Rækkefølgen af tegnene i hæftet er bestemt af den måde, de skrives på i Tegnskrift.

Et eksempel i hæftet ser således ud:

Transskription: ?
KAFFE ENDNU-IKKE /
bu

Dansk oversættelse: Har du endnu ikke fået kaffe?

Hæftets tilblivelse

Ved indsamlingen og beskrivelsen af tegnene har følgende deltaget: Britta Hansen, Svend Aage Larsen, Hilmer Petersen, Dorte Secher, Annegrethe Pedersen, Mie Leerager, Anne Skov Hårdell, Wendy Lewis, Anny Lykkegaard, Ketty Pedersen, Jørgen 'Rødtop' Nielsen, Elisabeth Engberg-Pedersen, Sussi Toft, Birthe Petersen og Karen Albertsen.

Vi har til indsamlingsarbejdet modtaget støtte fra Danske Døves Landsforbund, Tipsmidlerne, Knud Højgaards Fond og Novos Fond.

Analyser og tegnbeskrivelser er udført som led i et 3-årigt forsknings- og udviklingsprojekt støttet af Egmont Fonden.

Døves Center for Total Kommunikation
1985

Vejledning i transskriptionssystemet

Transskriptionen af tegnsprogseksemplerne følger – med nogle tilføjelser – det system, som blev vedtaget på et nordisk transskriptionsseminar i december 1981. I uddrag ser reglerne således ud:

Konventionelle tegn transskriberes ved ord skrevet med store bogstaver. Ordet skrives i umarkert form, dvs. substantiver normalt i ental, ubestemt form, verber i infinitiv osv. I nogle tilfælde vælges en anden form, f.eks. hvor der er risiko for sammenblanding (dansk: KAN i stedet for KUNNE, der både er infinitiv og datid).

MAND
BUS
FERIERE
DYB

I de tilfælde, hvor ét tegn noteres ved hjælp af flere ord, sættes bindestreger mellem ordene.

PASSE-PÅ
SPILLE-BOLD
VEJ-SMAL
VI-TO

Taltegn transskriberes ved tal skrevet med bogstaver.

EN
FEM

Gestus og pantomime skrives med små bogstaver med bindestreg mellem ordene.

gå-som-en-soldat
krybe-ind-under-noget

Ved lokaliserede tegn angives først tegnet med store bogstaver og derefter lokalisationen med små bogstaver, det hele forbundet med bindestreger. h = højre, v = venstre, c = centrum (senders krop), m = midt; o (for oppe) og n (for nede) kan kombineres med symbolerne for de seks positioner i det neutrale plan, f.eks. mhn eller co. Bevægelse fra én position til en anden markeres ved bindestreg mellem symbolerne, f.eks. m-h, dvs. fra midten til højre.

h c v
mh m mv

o
—
n

Pegning transskriberes ved:

En pegning mod modtageren, der kan oversættes ved 'du', transskriberes ved:

+ står for øjenkontakt med modtageren.

En pegning mod sprogbrugeren selv, der kan oversættes ved 'jeg', transskriberes ved:

PEG-h
+

PEG-c

Hvor mimikken tilføjer en ny betydning til et forløb, transskriberes mimikken ved sin betydning over tegnene.

overlegen
PEG-c ALTID $\times 2$

BESTEMME

Nogle ikke-manuelle træk markeres ved et symbol med en streg hen over hele sætningen. Det drejer sig om negerende mimik (neg), spørgende mimik (?) og et bekræftende nik (nik).

neg
PEG-c ARBEJDE
?+
ARBEJDE

Udføres et tegn flere gange, skrives × efterfulgt af et tal for antallet af gange, dog ikke højere end tre. Et × alene markerer gentagelse, hvor det ikke er vigtigt, hvor mange gange tegnet gentages.

BARN×3

Nogle ændringer af et tegns bevægelsesmåde angives ved grundtegnet's transskription efterfulgt af et + og 'kort' (kort, hård bevægelse, der angiver, at handlingen er afsluttet) eller 'længe' (blød, gentagen bevægelse, der angiver, at handlingen varer længe).

KØBE+kort

FLYVE+længe

Sætningsgrænser og rytme angives ved skråstreger.

VI-TO-h FLYVE-LÆNGE-c-m /
BUS HENTE-c-m VI /

Når to tegn 'trækkes sammen', markeres dette ved

MÅ +
PEG

Hvis et ord siges med mundhåndssystem, skrives det med små bogstaver efterfulgt af (M).

lille(M)

Proformer transskriberes ved et symbol for håndstillingen efterfulgt af Pf. 'Indeks' bruges om knyttet hånd med udstrakt finger.

Indeks1-Pf

For at angive, at to tegn udføres samtidig med hver sin hånd, noteres & mellem dem.

DRENG & LILLE

Hvis det er vigtigt at præcisere, hvilken hånd der bruges ved tegnudførelsen, noteres dette med et lille v (for venstre hånd) eller h (for højre hånd) over tegnet.

h h v v
DRENG PEG-h PIGE PEG-v

Hvis der først udføres et tegn med den ene hånd, og dette fastholdes, mens et eller flere tegn udføres med den anden hånd, angives denne fastholdelse ved hjælp af en klamme, som starter under tegnet, fastholdes, og slutter, når det fastholdte tegn ophører. Hvis klammen fortsætter til næste linie, vises dette med en pil.

v h
TO MAND BO
BJERG Indeks2-Pf-
bevæger-sig-op-ad-
snoet-vej

Mundbevægelser spiller en vigtig rolle ved mange af tegnene i dette hæfte, og vi har valgt at transskribere dem således: En streg under det første bogstav i et ord betyder, at mundbevægelsen svarer til det danske ord, tegnet er transskriberet ved, f.eks. HUS. Hvis mundbevægelsen er et dansk ord, der afviger fra det ord, tegnet er transskriberet ved, skrives det under ordet med små bogstaver, f.eks. KØRE-BIL.

kører

Det er her tit meget svært at vælge en rimelig vokal (selvlyd), fordi mundbevægelsen jo ikke ledsages af lyd – f.eks. kunne man også have valgt 'bø' i forbindelse med ENDNU-IKKE, men vi har valgt efter bedste skøn. En prik efter en vokal betyder, at 'vokalmundbevægelsen' holdes længe.

I nogle tilfælde er det umuligt at angive mundbevægelsen ved hjælp af det danske alfabet. I sådanne tilfælde har vi sat en stjerne, *, under det ord, tegnet transskriberes ved, for at minde om den specielle mundbevægelse. Selve mundbe-

vægelsen må man så se på billederne, og den er også beskrevet under rubrikken 'Udførelse' ved de enkelte tegn.

Endelig er der nogle tegn, der udføres med en neutral mundbevægelse. I disse tilfælde er der slet ikke noteret noget under det ord, tegnet er transskriberet ved.

Man skal være opmærksom på, at især de mundbevægelser, der efterligner danske ord, ikke bruges lige meget af døve med tegnsprog som modersmål.

I kommentarerne til de enkelte tegn har vi i mange tilfælde afgrænset tegnets betydning eller særlige funktion i forhold til betydningsmæssigt beslægtede tegn. Disse sidste tegn er angivet ved et ord og et nummer, f.eks. ÆRGERLIG(2520). Nummeret henviser til *Dansk - Tegn Ordbog* (Danske Døves Landsforbund 1979).

En ° ved et tegn i transskriptionen betyder, at tegnet er gennemgået i dette hæfte.

Vejledning i læsning af Tegnskrift

Indledning

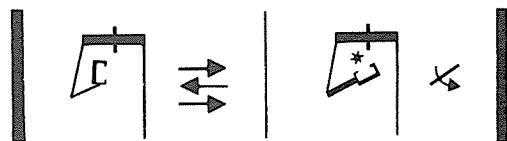
I dette hæfte er tegnsprogseksemplerne gengivet på to forskellige måder. Der er dels anvendt en dansk-baseret transskription, dels en transskription ved hjælp af Tegnskriftsymboler. Dansk-baseret transskription kan man læse mere om andetsteds i dette hæfte. Denne transskriptionstype er meget anvendt i tegnsprogsforskningen. I Danmark har den tillige været brugt i en del nyere publikationer, der formidler viden om tegnsprog til en bredere kreds af interesserede.

En transskription kan f.eks. se således ud:

LÆRER SYG

Imidlertid er der den svaghed ved disse transskriptioner, at man som læser ikke med sikkerhed kan regne ud, hvilke tegn og hvilken mimik m.v. transskriptionen står for. Dette håber vi at have rådet bod på ved også at bringe eksemplerne skrevet i Tegnskrift.

Tegnskrift er et notationssystem opfundet af amerikaneren Valerie Sutton. Med dette system kan man bl.a. nedskrive håndstillinger og vise, hvor hænderne er placeret i forhold til kroppen. Endvidere kan man vise bevægelser af hænder, krop, skuldre og hoved. Det er også muligt at nedskrive mimik og visse bevægelser af musklerne i ansigtet samt blikretninger. Ovennævnte eksempel ser således ud, skrevet i Tegnskrift:

Tegnskrift skrives altså ved hjælp af en stiliseret tegning af en person – også kaldet en tændstikfigur. Tegningen viser personens skuldre, hoved, arme og hænder. Denne tegning suppleres med andre symboler, f.eks. pile, der viser hændernes bevægelser.

I de hidtidige tegnordbøger har tegnenes rækkefølge været bestemt af de danske ord, som tegnene kan oversættes med. Tegn, der kan oversættes med et dansk ord, der begynder med 'A', er således kommet til at stå i samme del af ordbogen, selv om de har vidt forskellige håndstillinger, bevægelser osv. Valerie Sutton har imidlertid på

grundlag af symbolerne i Tegnskrift dannet et 'Tegnskriftalfabetet' kaldet Symbollisten (se s. 21). Dette gør det muligt at opstille tegn 'alfabetisk' i overensstemmelse med deres skrivemåde i Tegnskrift – altså uden hensyntagen til dansk. Tegnene i dette hæfte er opstillet 'alfabetisk' efter Symbollisten.

I det følgende gennemgås de vigtigste symboler i Tegnskrift. Symbolerne er opdelt i flg. hovedgrupper:

Symboler, der indgår i selve tændstikfiguren

Symboler for bevægelse

Symboler for berøring

Øvrige symboler

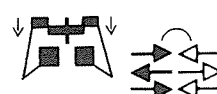
Symbollisten ('Tegnskriftalfabetet')

Symboler, der indgår i selve tændstikfiguren

Skulderlinien er en kraftigt optrukken linie, der forbinder de to overarmsymboler. Skulderlinien viser, om den ene eller begge skuldre er hævede eller sænkede.

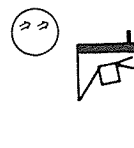

UNDERVISE

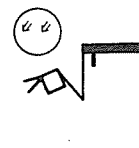

FRYSE

Ansigtslinien er en middelkraftig streg, der går på tværs af skulderlinien (eller stikker op eller ned fra skulderlinien). Ansigtslinien viser, om ansigtet vender lige frem, eller om hovedet er drejet til siden. Linien viser også, om hovedet er bøjet forover eller bagover.

KIGGE-OP-TIL-VENSTRE

KIGGE-NED-TIL-HØJRE

Ansigtscirklen står altid til venstre for skulderlinien, lidt over skulderlinien. Dette symbol bruges dels til at angive mimik, dels til at angive, at et tegn udføres i nærheden af ansigtet. Ansigtscirklen suppleres ofte med andre symboler, der angiver mere præcist, hvor tegnet udføres.

F.eks.:

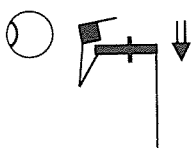

Berøring på siden af næsen

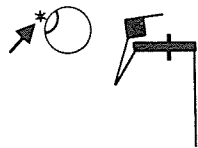
 Tegnet udføres ved siden af hovedet

 Berøring under hovedet

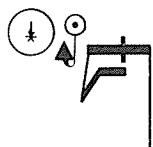
 Berøring i ansigtets yderkant, over højre øje.

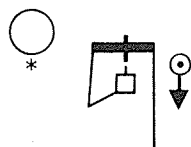
FAR

FORSTÅ

GRØN

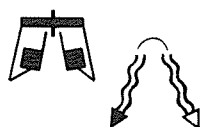

AV

Overarmssymbolerne udgår fra skulderliniens ender. Disse symboler skrives i reglen med en tynd streg, men det ene eller begge symboler kan også skrives med en tyk streg. I så fald angiver man, at den ene hånd eller begge hænder er et stykke fra kroppen.

SAMTALE

DECEMBER

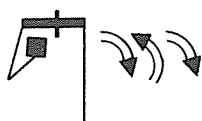
Symboler for underarme kan skrives på forskellige måder.

Tyk streg: underarmens overside vender frem mod tilskueren.

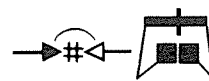
FAST

Tynd streg, stregen rammer håndstillingssymbolet midt på siden: underarmens underside vender frem mod tilskueren.

PUDSE-VINDUE

Tynd streg, stregen rammer håndstillingssymbolet i hjørnet: underarmens side vender frem mod tilskueren.

STEN

Underarmssymbolet er udeladt: underarmen peger lige frem mod tilskueren.

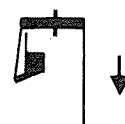

VEJ

Håndstillingssymboler skrives i reglen for enden af underarmssymbolerne. Der findes ialt 47 forskellige håndstillingssymboler. Symbolerne kan skrives med forskellige hældninger, således at hånden orientering gengives. *Alle håndstillingssymbolerne er gengivet på Symbollisten på side 21 i dette hæfte.*

DISKUTERE

KUN

Symboler for bevægelser

Bevægelsessymboler er pile eller cirkler, der er forsynet med pilehoveder.

VINDUE

LEGE

Bemærk, at pilene på fotografierne i dette hæfte ser anderledes ud end bevægelsessymbolerne i Tegnskrift. Der er imidlertid ikke tale om, at fotografiet viser en variant af et tegn og Tegnskriftsgengivelsen en anden variant. Der er simpelthen tale om to forskellige 'pilesystemer', det ene anvendes sammen med et eller flere fotografier, det andet anvendes sammen med en tændstikfigur.

Bevægelsessymbolerne kan gengive hændernes bevægelser. I så fald skrives de til højre eller til venstre for tændstikfiguren. I visse tilfælde skrives de dog i nærheden af ansigtscirklen. Bevægelsessymbolerne kan også betegne skuldrenes, albuerne, hovedets eller hele overkroppens bevægelse.

ser. I disse tilfælde bruges undertiden et særligt vinkelformet pilehoved og bevægelsessymbolerne skrives hhv. for enderne af skulderlinien, ved tændstikfigurens 'albuer', over ansigtscirklen og over tændstikfiguren.

Bevægelsessymboler skrives med sorte, hvide eller vinkelformede pilehoveder. Sorte pilehoveder bruges om højre hånds bevægelser. Hvide pilehoveder bruges om venstre hånds bevægelser. De

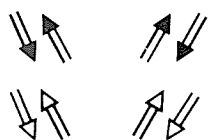
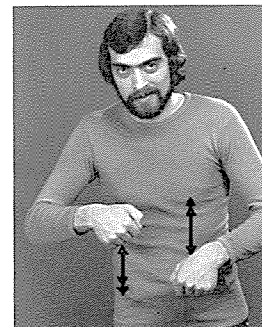
vinkelformede pilehoveder bruges, hvis højre og venstre hånd beskriver samme bane i luften. Der findes en hel del forskellige bevægelsessymboler. Sådanne symboler kan endvidere kombineres indbyrdes. Bevægelsessymbolerne falder i 4 hovedgrupper:

- Symboler for lige bevægelser
- Symboler for bue-bevægelser
- Symboler for cirkelbevægelser
- Rotations-symboler

Lige bevægelser

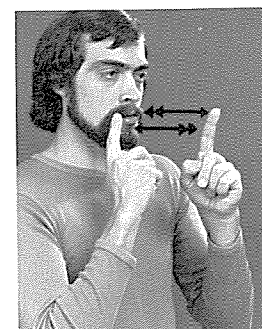
betegner bevægelser lige op eller ned, jf. tegnet BAGE.

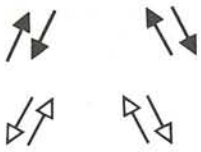

betegner bevægelser, der både går op og til siden eller ned og til siden, jf. tegnet EGYPTEN.

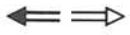
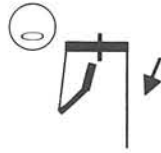

betegner bevægelser lige frem eller lige tilbage, jf. tegnet SAMTALE.

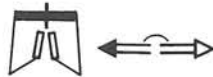

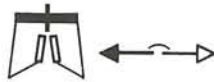
betegner bevægelser, der både går frem og til siden, eller tilbage og til siden, jf. tegnet GOD.

betegner bevægelser lige til siden, jf. tegnet PÆN.

betegner bevægelser lige til siden, jf. tegnet PÆN. Ved disse bevægelser er der altså frit valg mellem enkeltstammede og dobbeltstammede pile.

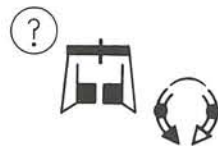

Bue-bevægelser

Bevægelser op eller ned:

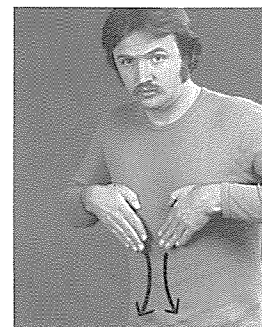
betegner bevægelser nedad, der samtidig går i en bue frem mod tilskueren og væk fra tilskueren igen, jf. tegnet HVORDAN.

betegner den samme buebevægelse opad.

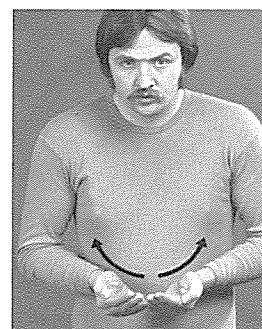
betegner bevægelser nedad, der samtidig går i en bue ind mod kroppen og væk fra kroppen igen, jf. tegnet SULTEN.

betegner den samme buebevægelse opad.

betegner bevægelser opad, der samtidig går i en bue ud til siden og ind igen, jf. tegnet SKÅL.

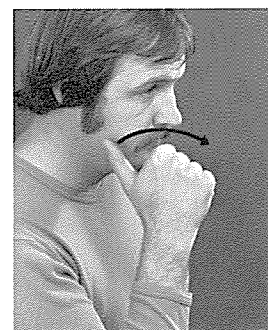
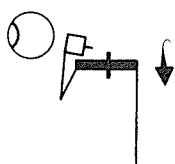

betegner den samme buebevægelse nedad.

Bevægelser frem eller tilbage:

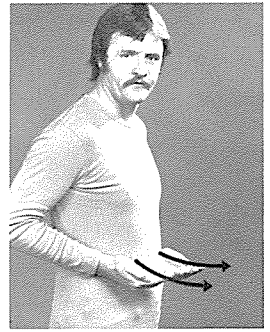
betegner bevægelser fremad, der samtidig går i en bue op og ned igen, jf. tegnet I-MORGEN.

betegner den samme buebevægelse tilbage.

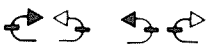
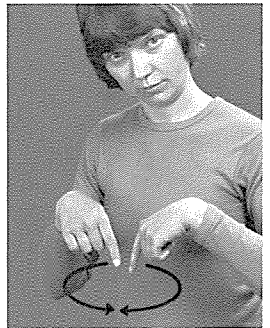
betegner bevægelser fremad, der samtidig går i en bue ned og op igen, jf. tegnet FØDE.

betegner den samme buebevægelse tilbage.

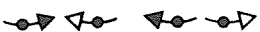

betegner bevægelser fremad, der samtidig går i en bue ud til siden og ind igen, jf. tegnet UDVALG.

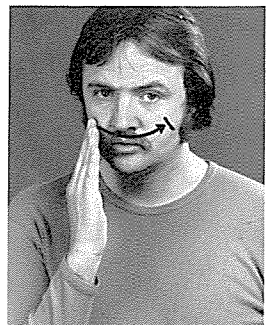
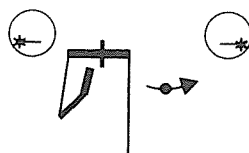

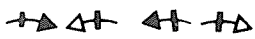
betegner den samme buebevægelse tilbage.

Bevægelser til siden:

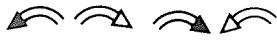
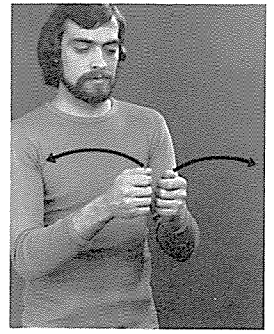

betegner bevægelser til siden, der samtidig går i en bue frem mod tilskueren og væk fra tilskueren igen, jf. tegnet SORT.

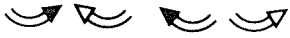
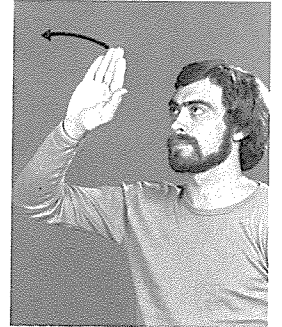
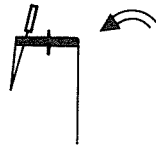

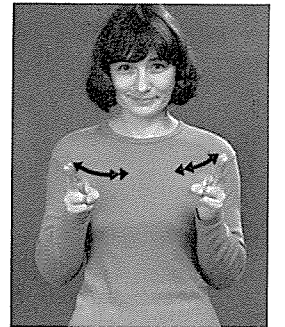
betegner bevægelser til siden, der samtidig går i en bue ind mod kroppen og væk fra kroppen igen, jf. tegnet AVIS.

betegner bevægelser til siden, der samtidig går i en bue op og ned igen, jf. tegnet HIMMEL.

betegner bevægelser til siden, der samtidig går i en bue ned og op igen, jf. tegnet FERIE.

Cirkelbevægelser

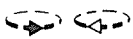
Cirkelbevægelser, hvor både *arm og hånd* bevæger sig, skrives med stiplede linier.

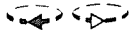
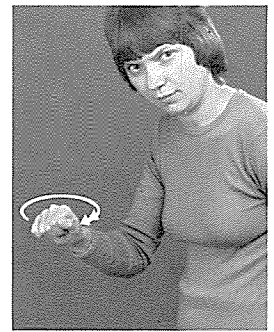
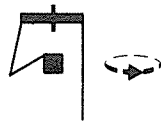
betegner cirkelbevægelser, hvor hånden bevæger sig f.eks. som i tegnet ÅR.

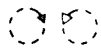
betegner bevægelser i modsat retning.

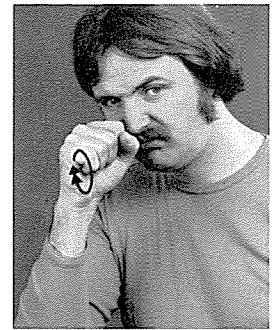
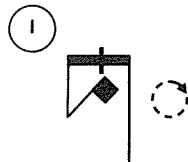
betegner cirkelbevægelser, hvor hånden bevæger sig f.eks. som i tegnet RENGØRING.

betegner bevægelser i modsat retning.

betegner cirkelbevægelser, hvor hånden bevæger sig f.eks. som i tegnet SNAVSET.

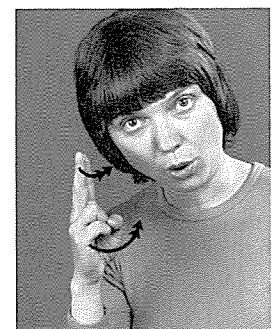
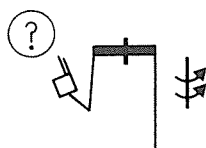
betegner bevægelser i modsat retning.

Cirkelbevægelser, hvor *kun hånden* bevæger sig, skrives med en anden type cirkel med fuldt optrukne linier: $\bigcirc \Rightarrow \bigcirc$. Cirklen suppleres med en pil, der viser bevægelsens retning, f.eks. $\bigcirc \Rightarrow$ eller $\bigcirc \uparrow$.

Undertiden skrives cirkelbevægelser med et andet symbol, nemlig \odot . Dette symbol kan kun bruges, hvis hånden samtidig gnider mod noget.

Rotation

Hvis hånden drejes, f.eks. som i HVORNÅR, bruges et særligt symbol: $\downarrow \uparrow$. Den lige linie repræsenterer underarmen. Symbolet kan skrives med forskellige hældninger, f.eks. $\swarrow \nwarrow$, således at den lige linie gengiver underarmens orientering.

Symboler for berøring (kontaktsymboler)

* betegner almindelig berøring. Symbolet skrives i reglen under skulderlinjen, eller i eller uden for ansigtscirklen, således at det angiver berøringsstedet. I visse tilfælde skrives symbolet dog for enden af et bevægelsessymbol. På s. 12 er der flere eksempler på dette symbol.

* har en særlig funktion i forbindelse med visse håndstillinger. Se under 'Øvrige symboler'.

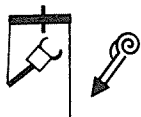
betegner slå-kontakt. Det skrives altid for enden af et bevægelsessymbol, ved pilehovedet. Symbolet bruges f.eks. i tegnet ARBEJDE.

⊙ betegner børste-kontakt. Det skrives altid i nærheden af et bevægelsessymbol. Symbolet bruges f.eks. i tegnet RASK.

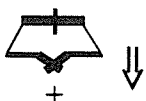

⊙ betegner gnide-kontakt. Det skrives i reglen for enden af et bevægelsessymbol, modsat pilehovedet. Symbolet bruges f.eks. i tegnet MINISTER. Symbolet kan også skrives lige ved siden af et håndstillingssymbol. I så fald betegner det, at tommelfingeren gnider imod de øvrige fingre.

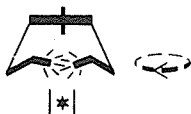

⊙ kan også fungere som bevægelsessymbol. Se under dette.

+ betegner holde-kontakt. Det skrives altid under håndstillingssymbolerne. Symbolet bruges f.eks. i tegnet VEN.

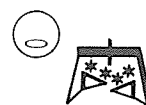
|*| betegner ind-imellem-kontakt. Det skrives altid under håndstillingssymbolerne. Symbolet bruges f.eks. i tegnet AMERIKA.

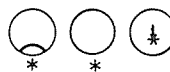
Øvrige symboler

En stjerne kan betegne, at hånden rører ved kroppen. Se under 'Symboler for berøring'.

To eller flere stjerner over et håndstillingssymbol betegner, at hånden åbnes og lukkes.

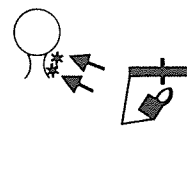

SNAKKE

Se under symbolet ansigtscirklen.

Tegn, der udføres ved eller på halsen skrives med et særligt symbol for halsen. Hals-symbolet skrives til venstre for tændstikfiguren, jf. tegnet HISTORIE.

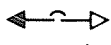

HISTORIE

Der indgår en hel del mimiksymboler i Tegnskrift. I dette hæfte er kun enkelte af disse anvendt. Betydningen af disse symboler kan man i reglen finde ud af ved at sammenholde Tegnskrift-versionen med den danskbaserede transskription, eller ved at studere fotografierne og de tilhørende mimikbeskrivelser i dette hæfte.

En zig-zag-linie omkring et håndstillingssymbol betegner enten, at fingrene 'spiller', eller at hænderne dirrer.

En spids vinkel ved et bevægelsessymbol betegner, at bevægelsen er hurtig.

En bue, der forbinder to symboler , kaldes en samtidighedsbue. Den betegner, at de to symboler står for, foregår samtidigt. Symbolet skrives ofte mellem to bevægelsessymboler, men det kan også skrives mellem et bevægelsessymbol og et kontaktsymbol.

En opadvendt bue over et bevægelsessymbol betegner, at bevægelsen er langsom.

En nedadvendt bue under et bevægelsessymbol betegner, at bevægelsen er glidende, dvs. at musklerne er mere spændte end ellers, og at bevægelsen er jævn (uden ryk).

Symbolet betegner, at overkroppen er en smule foroverbøjet. Symbolet kan også skrives 'på hove-

det' og betegner så, at kroppen er bøjet bagover, eller det kan skrives 'vandret', hvorved det betegner, at kroppen hælder til den ene side.

Disse symboler markerer forskellige grammatiske grænser. En tynd streg sættes mellem tegn. En dobbeltstreg markerer en grammatisk grænse inde i en sætning eller mellem to sætninger, der hører sammen. En tyk streg markerer et større ophold mellem to sætninger. Endvidere skrives den først og sidst i en tekst.

I mange tegn indgår der en obligatorisk mundbevægelse. Tegnskriftssystemet indeholder specielle symboler for mundbevægelser, men disse symboler er kun anvendt i begrænset omfang. I en del tilfælde er mundbevægelser altså slet ikke gengivet i Tegnskriftsversionen.

I en del eksempelsætninger indgår der mundhåndsystem. Skal man gengive mundhåndsystem præcist, må man også gengive mundbevægelserne. I dette hæfte har vi imidlertid valgt en mindre præcis gengivelse, idet kun håndens bevægelser er vist. Dette er i reglen ikke tilstrækkeligt, til at man som læser kan regne ud, hvilket dansk ord det drejer sig om. I disse tilfælde kan man tage oversættelsen eller den danskbaserede transskription til hjælp. I mundhåndsystem gengives lydene 'p', 'f', 'h', 't' og 'k' med et 'vip' i håndleddet, således at knoerne peger lige frem mod tilskueren. Der findes ikke nogen autoriseret måde at

skrive dette på i Tegnskrift. I dette hæfte har vi forsøgsvis undladt at tegne håndleddet i disse tilfælde.

d(M)

t(M)

Symbollisten

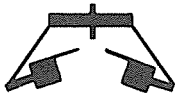
Symbollisten omfatter symboler for håndstillinger og bevægelser samt mimiksymboler. (Symbollisten er altså ikke en komplet fortegnelse over symboler i Tegnskrift. Det kan man let forvise sig om ved at sammenligne Symbollisten med de symboler, der er omtalt på s. 19 i dette hæfte). Symbolerne i Symbollisten er anbragt i en ganske bestemt rækkefølge. Dette gør det som nævnt muligt at 'alfabetisere' tegn skrevet i Tegnskrift. Principperne for alfabetiseringen skal ikke gennemgås her i detaljer, men hovedprincippet er, at symbolerne i et tegn læses fra venstre mod højre. Tegn, hvis første symbol er , kommer før tegn, hvis første symbol er , fordi står højere oppe på Symbollisten end , osv. med de øvrige symboler. Ved 'alfabetiseringen' til dette hæfte har vi dog afvejet fra Symbollisten på et enkelt punkt, idet ansigtsudtryk ikke har spillet nogen rolle for 'alfabetiseringen'.

Symbollisten

1. Pegehand	23. M-håndstilling	45. Gnide-bevægelse
2. V-håndstilling	24. N-håndstilling	46. Lige bevægelse parallelt med forvæggen
3. 3-håndstilling	25. O-håndstilling	47. Lige bevægelse parallelt med gulvet
4. 4-håndstilling	26. R-håndstilling	48. Bue-bevægelse parallelt med forvæggen
5. 5-håndstilling med håndfladen frem	27. S-håndstilling	49. Bue-bevægelse op eller ned, der rammer forvæggen
6. 5-håndstilling med håndryggen frem	28. Amerikansk tegnsprog T-håndstilling	50. Bue-bevægelse op eller ned, der rammer bagvæggen
7. 5-håndstilling set fra siden	29. X-håndstilling	51. Bue-bevægelse frem eller tilbage, der går op og over
8. 6-håndstilling	30. Y-håndstilling	52. Bue-bevægelse frem eller tilbage, der går ned og under
9. 7-håndstilling	31. Æ-håndstilling	53. Bue-bevægelse til siden, der rammer forvæggen
10. 8-håndstilling	32. 'TOG'-håndstilling	54. Bue-bevægelse til siden, der rammer bagvæggen
11. 9-håndstilling	33. 'JYLLAND'-håndstilling	55. Bue-bevægelse til siden, frem og til siden igen
12. 10-håndstilling	34. Tommel-, pege- og lillefinger udstrakt	56. Bue-bevægelse til siden, tilbage og til siden igen
13. A-håndstilling	35. 'PERSON'-håndstilling	57. Cirkelbevægelse med hånden og armen
14. B-håndstilling	36. 'VENTE'-håndstilling	58. Cirkelbevægelse med hånden alene
15. C-håndstilling	37. Tommel-, pege- og langfinger kontakter hinanden	59. Rotation, drejning således at håndens orientering ændres.
16. D-håndstilling	38. 'UNDERVISE'-håndstilling	60. Hurtig rotation, drejninger således at håndens orientering ændres flere gange
17. E-håndstilling	39. 'HOLDE-BOG'-håndstilling	61. Dirre-bevægelse
18. G-håndstilling	40. 'BUS'-håndstilling	62. Ansigtstudtryk
19. H-håndstilling	41. 'JESUS'-håndstilling	63. Dansk tegnsprog F-håndstilling
20. I-håndstilling	42. Neutral håndstilling med håndfladen frem	64. Dansk tegnsprog T-håndstilling
21. K-håndstilling	43. Neutral håndstilling med håndryggen frem	65. Dansk mundhånd-system L-håndstilling
22. L-håndstilling	44. Neutral håndstilling set fra siden	

Noter

1. Symbolet har en variant , der bruges, hvis hånden vender håndkanten frem. 2. Symbolet har en variant . 3. I dansk tegnsprog skrives håndalfabetets 'A' med symbolet og håndalfabetets 'S' med symbolet . Tegnet, der udføres med en knyttet hånd skrives derimod altid med symbolet , uanset om håndstillingen ligner håndalfabetets 'A' eller 'S'. 4. Symbolet suppleres undertiden med en lille streg: , , eller . Stregen viser håndryggens placering.

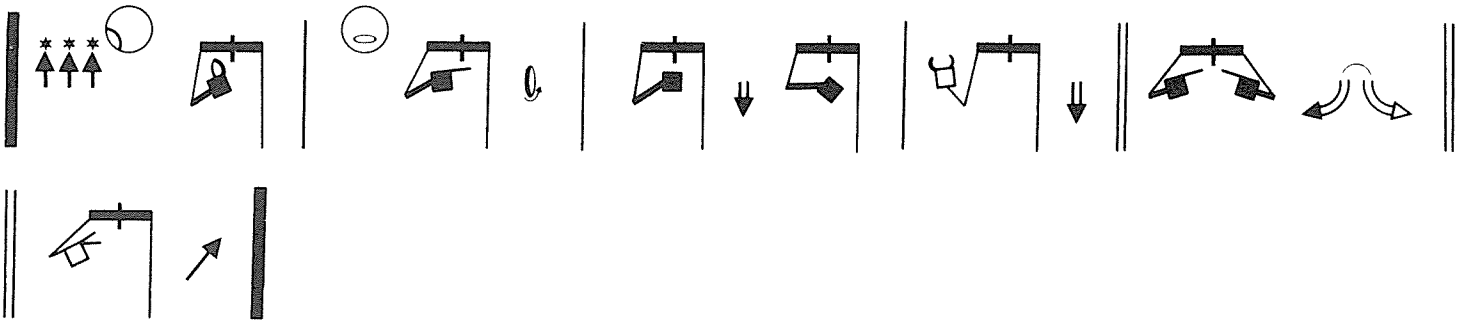

MEGET-PINLIGT

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved *bað* med et kort, kraftigt *b* og tungen temmelig fremskudt ved *að*.

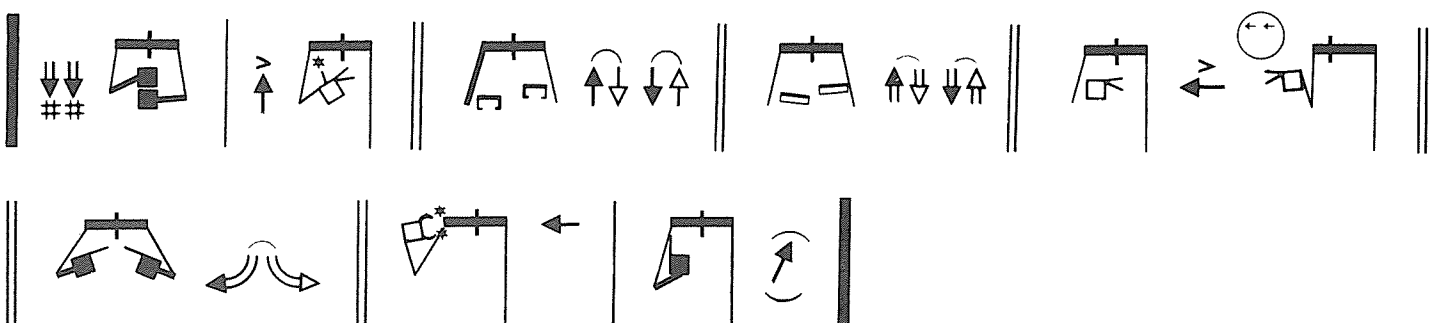
Eks. 1

FOR-NYLIG TALE om(M) PERSON-mh / MEGET-PINLIGT / KIGGE-mh-c /
y- _ ham bað

Lige før stod jeg og snakkede om ham derhenne; det var meget flovt, for han så det godt.

Eks. 2

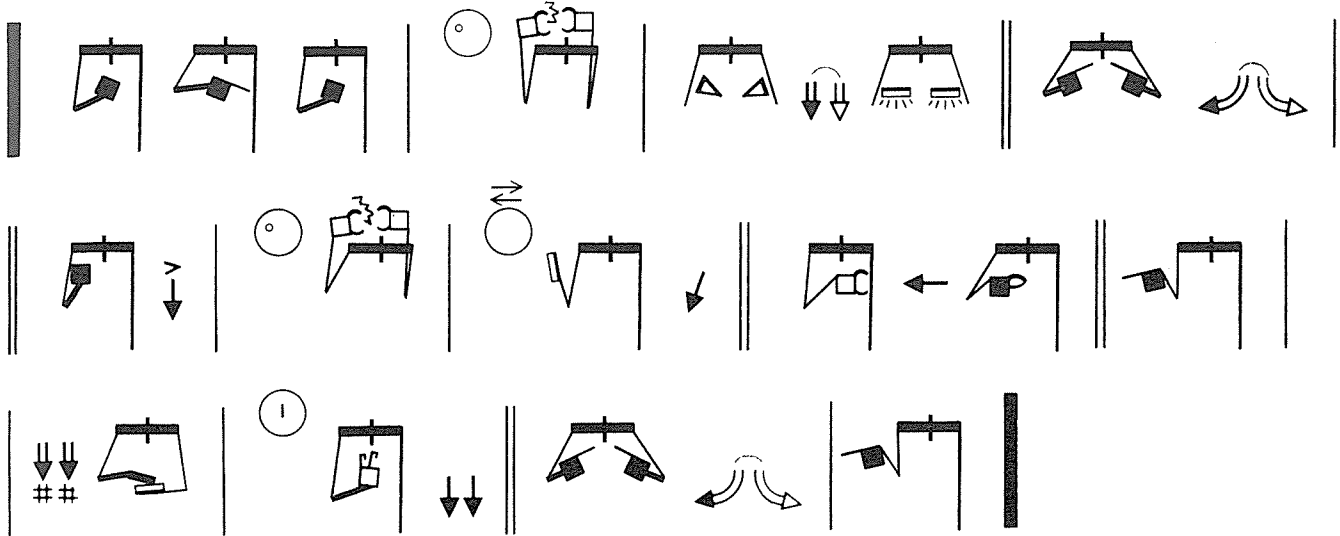

ARBEJDE GIDE-IKKE° / STRØGET / GÅ(slentrede) / KIGGE-mh / MEGET-PINLIGT / CHEF
 øf bað

Indeks1-Pf-mh-c /

Jeg gad ikke gå på arbejde, så i stedet slentrede jeg ned ad Strøget. Pludselig så jeg min chef komme hen mod mig. Det var meget pinligt.

Eks. 3

Anne(M) FOTOAPPARAT TABE / MEGET-PINLIGT / ÅRSAG° FOTOAPPARAT SIN-mh /
 bað i- neg
 aparat

LÅNE-mv-mh / PEG-mh LOVE PASSE-PÅ / MEGET-PINLIGT PEG-mh /
 bað

Anne tabte kameraet. Det var meget pinligt, for det var et, hun havde lånt, og hun havde lovet at passe godt på det.

Kommentarer:

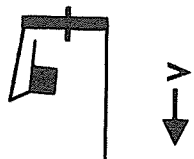
Der findes et tegn med beslægtet betydning PINLIG(1792). Forskellen på MEGET-PINLIGT og PINLIG(1792) er en forskel i grad, MEGET-PINLIGT har stærkere betydning end PINLIG(1792).

Hvis man vil forstærke betydningen af MEGET-

PINLIGT, knibes øjenbrynene mere sammen.

Tegnet bruges som udbrud til at udtrykke en kommentar.

Mundbevægelsen i tegnet er som ved ALLE-REDE°.

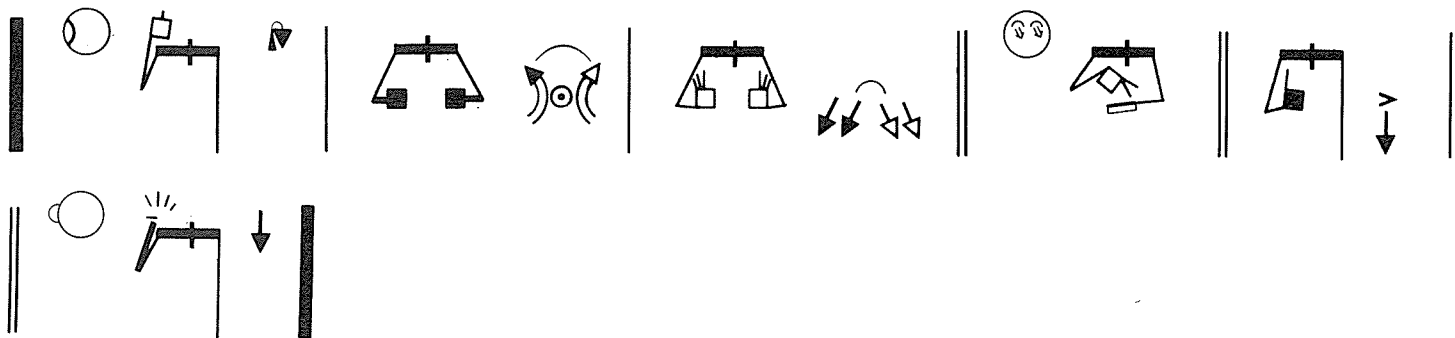

ALLEREDE

Udførelse: Mundbevægelsen er som bað med et kort, kraftigt b, og tungen temmelig fremskudt ved að. Bevægelsen i tegnet er spændt og afsluttes med et lille efterslag.

Eks. 1

ængerlig
overrasket

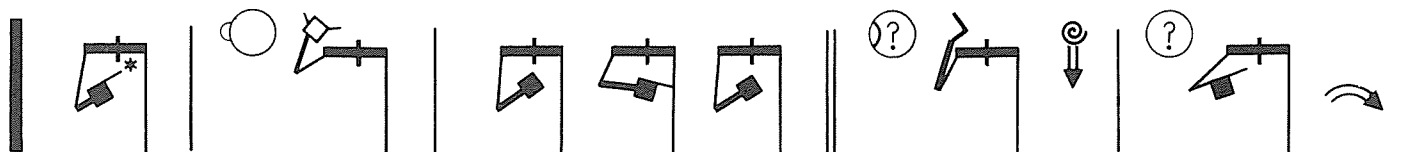
I-GÅR FEST FIN×2 / KIGGE-ned-på-ur / ALLEREDE / KLOKKEN-FIRE /

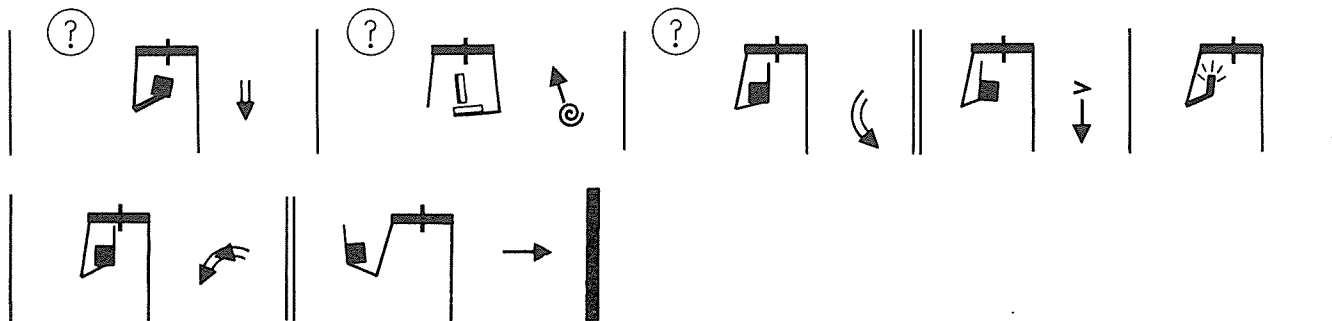
fin fin

bað

Festen i går var alletiders, og pludselig opdagede jeg til min ærgrelse, at klokken allerede var 4.

Eks. 2

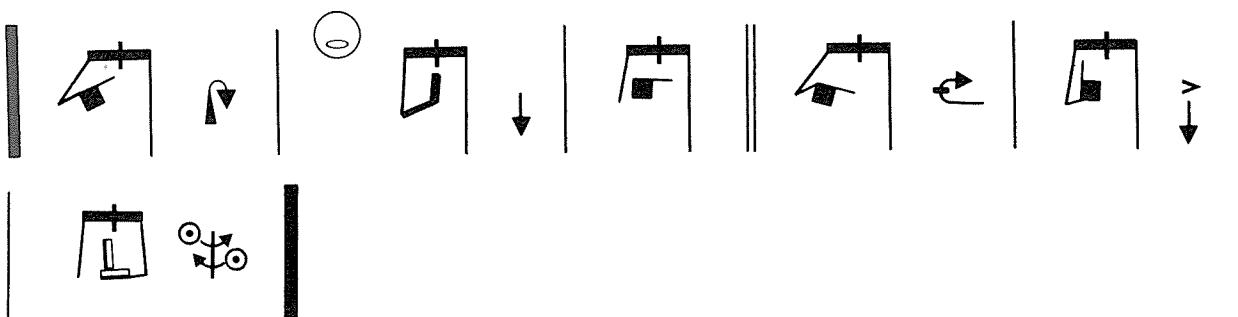

PEG-c RINGE Anne(M) / SØD KOMME-h-c om(M) HALV TIME / ALLEREDE FEM MINUTTER /
? overrasket
 bað

Indeks1-Pf-h-c /
 komme

Jeg ringede og bad Anne om at komme en halv time senere, og så var hun der allerede 5 minutter efter!

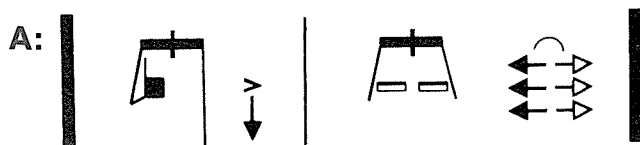
Eks. 3

KOMME FOR-SENT PEG / VI ALLEREDE FÆRDIG /
+
 bað

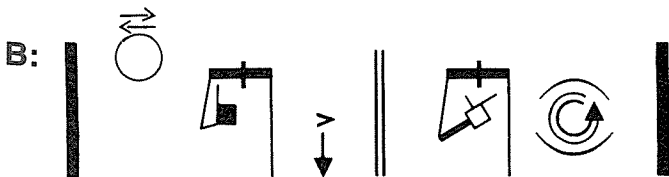
Du kommer for sent! Vi blev færdige, før vi regnede med.

Eks. 4

A: ALLEREDE RYDDE-OP /
 bað

A: Jeg er allerede færdig med at rydde op.

B: ALLEREDE / TO-TIMER /
neg
 bað

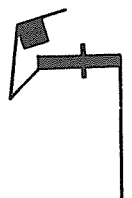
B: Allerede! Det har taget to timer!

Kommentarer:

ALLEREDE(59) med dansk mundbevægelse er et eksempel på, at der findes dobbeltformer af tegn – et tegn med dansk mundbevægelse, der bruges i en udgave af tegnsprog meget tæt på dansk, og et tegn med en anden mundbevægelse, der bruges af døve indbyrdes (jf. hæftets indledning).

ALLEREDE bruges, når noget sker eller afsluttes før forventet – det indeholder altså et moment af overraskelse.

Mundbevægelsen i tegnet er som ved MEGET-PINLIGT°.

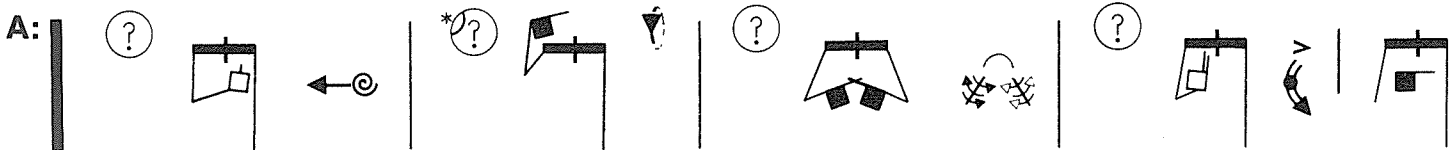

FINDE-PÅ

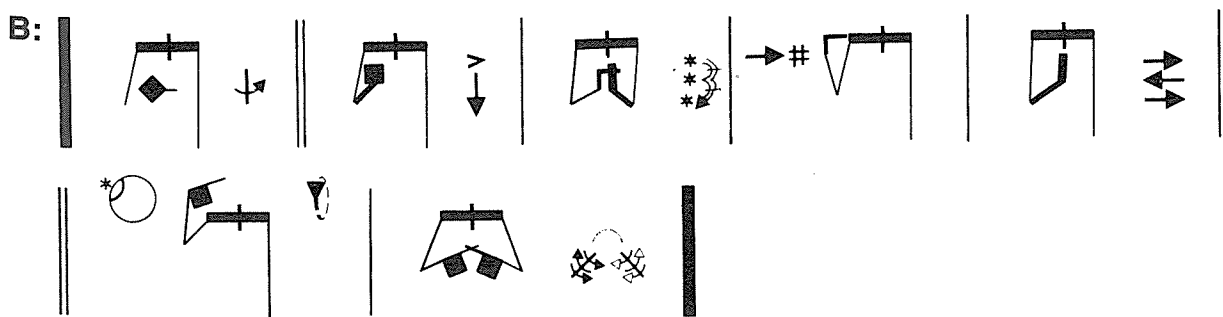
Udførelse: Mundbevægelsen i dette tegn skifter afhængig af, hvor 'vildt' det, man skal finde på, er. Den mest neutrale udgave af tegnet har mundbevægelsen lukket mund med let udspilede og fremskudte læber (ikke illustreret); lidt mere 'opfindsomt' er det, når mundbevægelsen er som et langt ø med tungen mere skudt frem (ill. a), og hvis man har overskredet grænsen for det rimelige, er mundbevægelsen som et langt æ med tungen mere skudt frem (ill. b).

Eks. 1

? +
A: SELV FINDE-PÅ STRIKKE / KAN PEG /
 m. _____

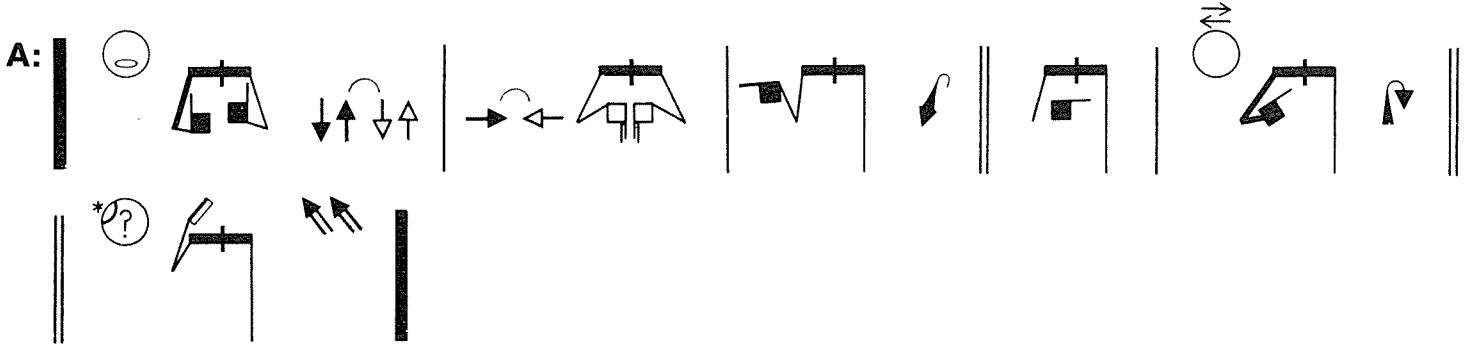
A: Kan du strikke uden opskrift?

B: JA / ÅRSAG° OPSKRIFT SVÆR LÆSE / FINDE-PÅ STRIKKE /
 i. _____ ø. _____

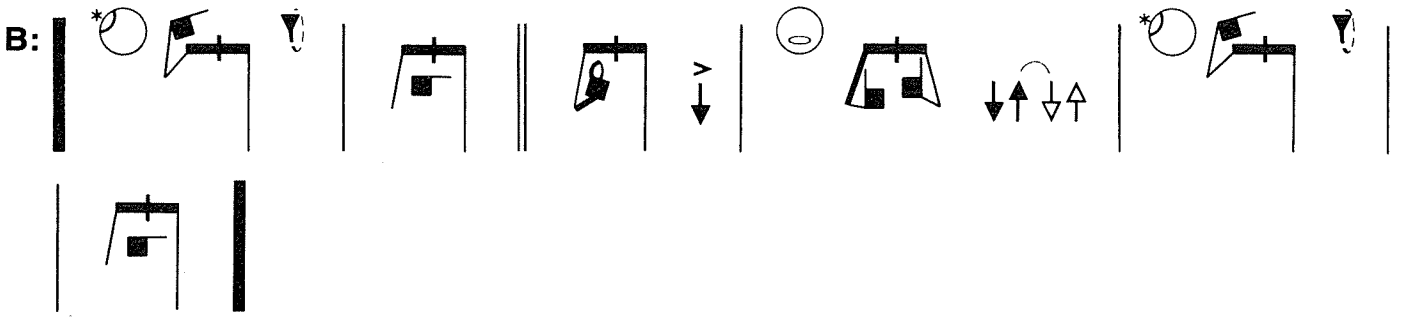
B: Ja, for opskriften er så svær at læse, at jeg selv finder på noget.

Eks. 2

A: AFTALE MØDES PEG-mho / PEG KOMME / HVORFOR / møde

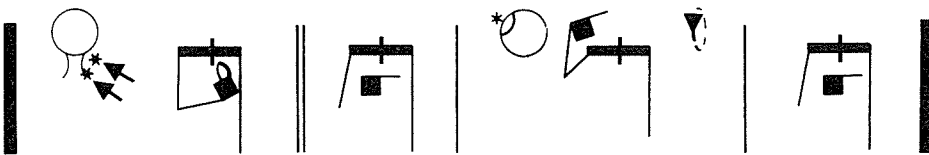
A: Vi havde jo en aftale om at mødes, så hvorfor kom du ikke?

B: FINDE-PÅ PEG / ENDNU-IKKE° AFTALE / FINDE-PÅ PEG / æ· bu æ·

B: Vi havde da ingen aftale; det er noget, du selv har fundet på.

Eks. 3

skeptisk + HISTORIE / PEG FINDE-PÅ PEG / æ·

Den må du længere ud på landet med.

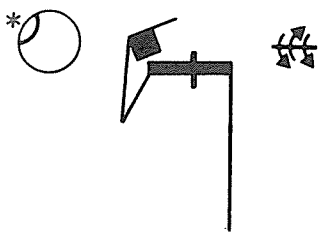
Kommentarer:

FINDE-PÅ skal skelnes fra OPFINDE(1094). Både FINDE-PÅ med den mest neutrale mundbevægelse, m·, og OPFINDE(1094) kan bruges ved oversættelse af 'Har du selv fundet på historien?', men forskellen er, at FINDE-PÅ mere betyder 'brygge sammen'. Ved oversættelse af 'Bell opfandt telefonen' kan man kun bruge OP-FINDE(1094).

FINDE-PÅ kan også sammenlignes med

SVÆRT-FINDE-PÅ° – forskellen er, at FINDE-PÅ bruges, når man **har** fundet på noget, mens SVÆRT-FINDE-PÅ° bruges om processen – den fører ikke i øjeblikket til noget resultat. Tegnet kan bruges om 3. person, og det kan benægtes med negativ mimik.

Mundbevægelsen i varianten på ill. a er som i tegnet PÅ-FORHÅND° og i varianten på ill. b som i tegnet LÆNGES-EFTER°.

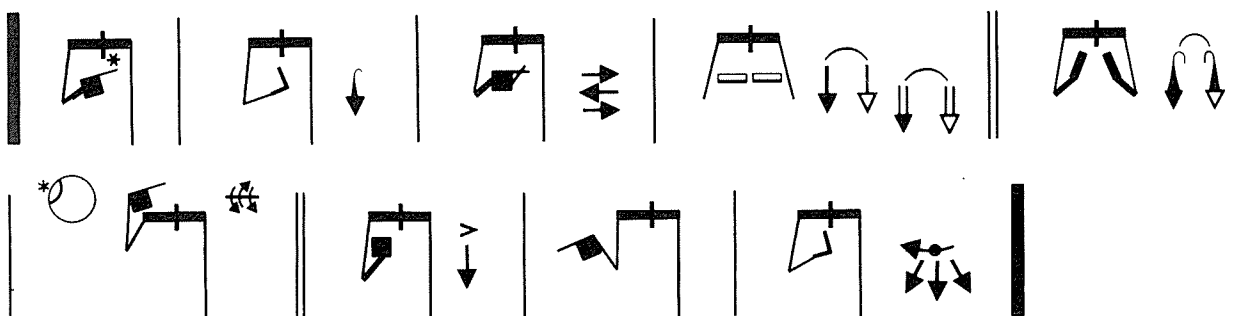

SVÆRT-FINDE-PÅ

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved et langt i. Mimikken kan gøres mere eller mindre spændt afhængig af, hvor svært det er at finde på noget.

Eks. 1

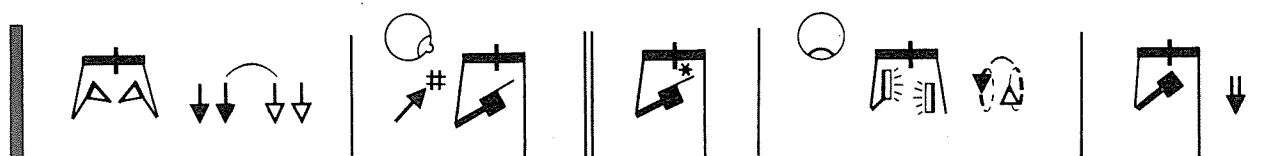

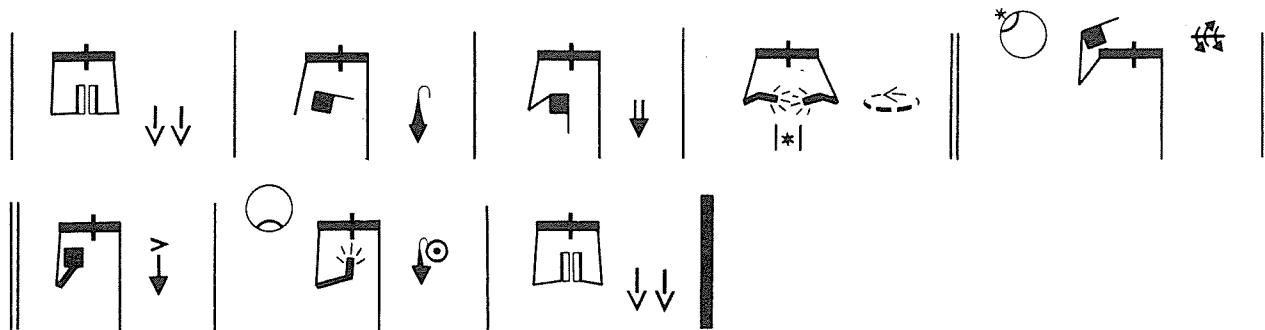
PEG-c INVITERE-c+kort TANTE FØDSELSDAG / GAVE SVÆRT-FINDE-PÅ / i.

ÅRSAG° PEG-h EKSISTENS-mv-m-mh /
i. hun har

Jeg er inviteret til min tantes fødselsdag, men jeg kan simpelthen ikke finde på, hvad jeg skal give hende. Hun har alt!

Eks. 2

LÆRER BEBYRDE°-c / PEG-c FOREDRAG om(M) RELIGION PEG-m SYDAMERIKA /

SVÆRT-FINDE-PÅ / ÅRSAG° KAN-IKKE-FORDRAGE RELIGION /
 i- i- bød

Læreren er ude efter mig. Jeg skal fortælle om religion i Sydamerika, men jeg kan ikke finde på noget, for jeg kan ikke fordrage religion.

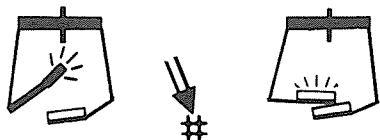
Kommentarer:

Se kommentarerne til FINDE-PÅ°.

Mundbevægelsen i tegnet er som ved den ene variant af NOGENLUNDE°.

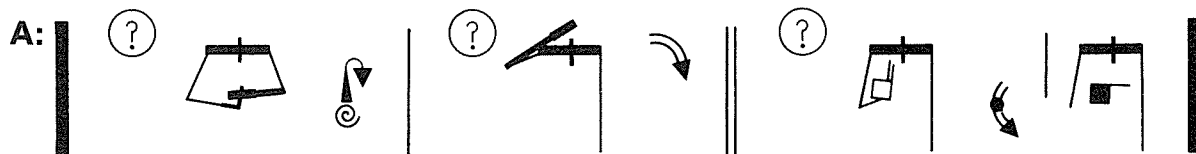

NEM

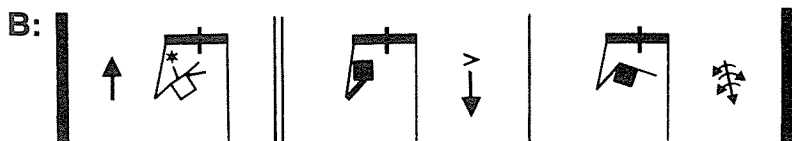
Udførelse: Mundbevægelsen er som ved ordet 'nem'. Pegefingeren rører næsen ved tegnets begyndelse.

Eks. 1

A: BESØGE-m-c AFTEN / KAN PEG /
i aften

A: Kan du besøge mig i aften?

B: GIDE-IKKE° / ÅRSAG° LANGT-VÆK /
øf i· lang·

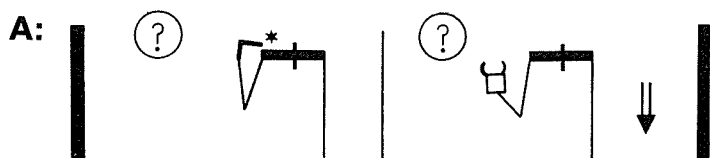
B: Det gider jeg ikke. Det er alt for langt væk.

A: NEM / BIL EKSISTENS PEG /
nem har

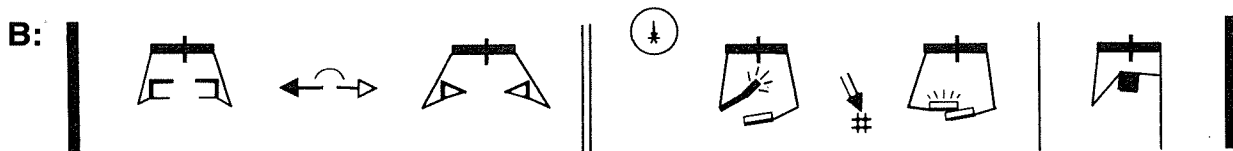
A: Åh, lad være! Du har jo bil.

Eks. 2

A: BESVÆRLIG PERSON-h /
pu·

A: Er han besværlig?

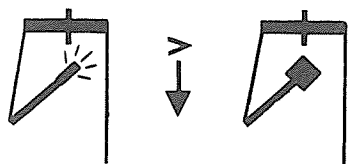

B: TOM / NEM PEG-v /
nem

B: Nej, han er nem nok.

Kommentarer:

Se kommentaren til LET-NOK°.

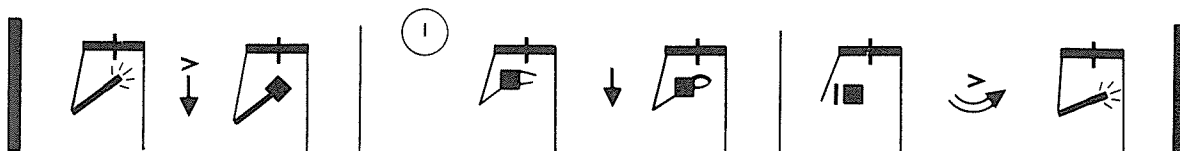

ØNSKE-STÆRKT

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved ai med læberne forholdsvis udspilet.

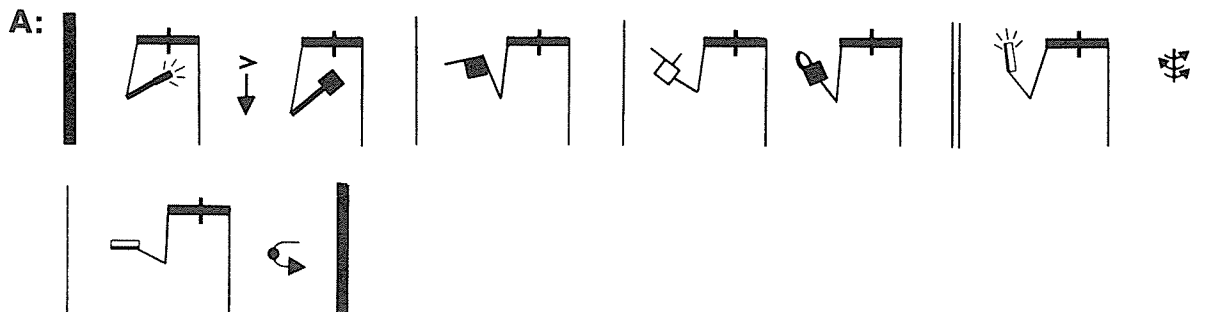
Eks. 1

ØNSKE-STÆRKT PETER FYRE-m /
ai fyret

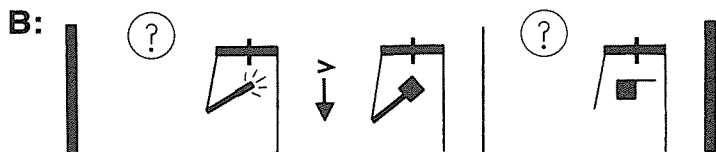
Bare Peter blev fyret.

Eks. 2

A: ØNSKE-STÆRKT / PEG-h NABO-h / TRÆ-h FÆLDE-h /
ai

A: Jeg ville ønske, at naboen fældede det træ.

B: $\frac{?}{ai}$ + $\frac{?}{ai}$ ØNSKE-STÆRKT PEG /

B: Ville du virkelig ønske det?

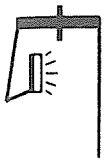
Kommentarer:

Den manuelle del af tegnet er som i tegnet FOR-NÆRMET(754), men mundbevægelsen i de to tegn er forskellig.

ØNSKE-STÆRKT bruges om meget kraftige ønsker uden udsigt til at gå i opfyldelse.

Tegnet kan bruges om 1. person. I spørgsmål til

2. person, kan det kun bruges om noget, der lige har været nævnt – altså, når man søger bekræftelse på, at der virkelig er tale om et stærkt ønske (se eks. 2). Tegnet kan ikke bruges om 3. person og kan ikke bruges med nægtelse.

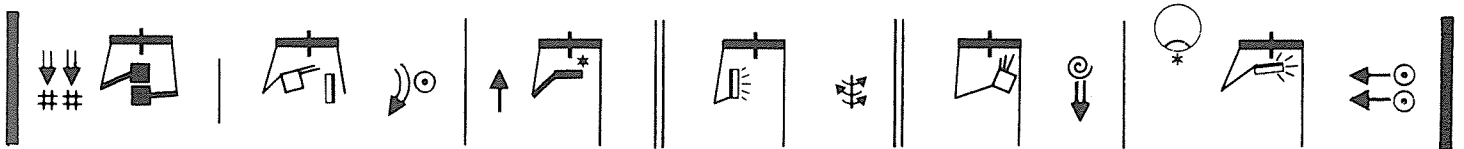

NOGENLUNDE

Udførelse: Mundbevægelsen er enten som kyssemund eller som ved et langt i afhængig af, hvor stærkt negativ betydningen er. I den mindst negative udgave er håndens bevægelse forholdsvis langsom (a), i den mest negative hurtig og spændt (b). Der findes en mellemform, hvor munden formes som kyssemund og bevæges fra side til side samtidig med, at hånden bevæges.

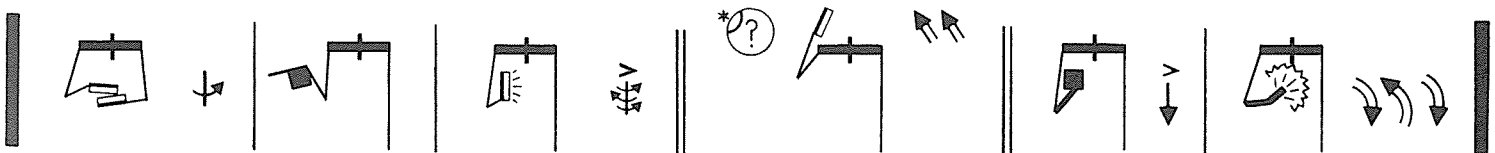
Eks. 1

ARBEJDSPLADS MIN / NOGENLUNDE(a) / LØN TILFREDS /

Min arbejdsplads er ikke noget at prale af, men lønnen er meget fin.

Eks. 2

TOLK PEG-h NOGENLUNDE(b) / HVORFOR / ÅRSAG MUNDHÅNDSYSTEM+længe /

Tolken der er dødproblematisk. Han bruger mundhåndssystem hele tiden.

Eks. 3

PEG-mh NOGENLUNDE(a)-mh /

Han er meget rimelig.

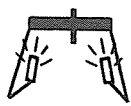
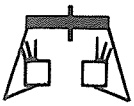
Kommentarer:

Den manuelle del af NOGENLUNDE(a) bruges også som gestus blandt hørende.

Tegnet udtrykker vurderinger og kan derfor ikke bruges ved oversættelse af det danske 'nogenlunde' i betydningen 'omtrent' (f.eks. 'De er nogenlunde lige gamle').

Tegnet kan lokaliseres til det, der vurderes (jf. eks. 3).

Mundbevægelsen i den stærkeste variant er som ved SVÆRT-FINDE-PÅ°.

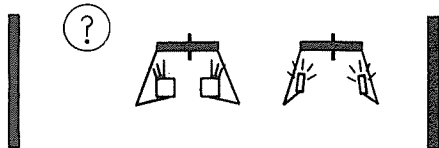

I-ORDEN

Udførelse: Bevægelsen i tegnet og mundbevægelsen kan gentages. Mundbevægelsen er som bi med kort, kraftigt b.

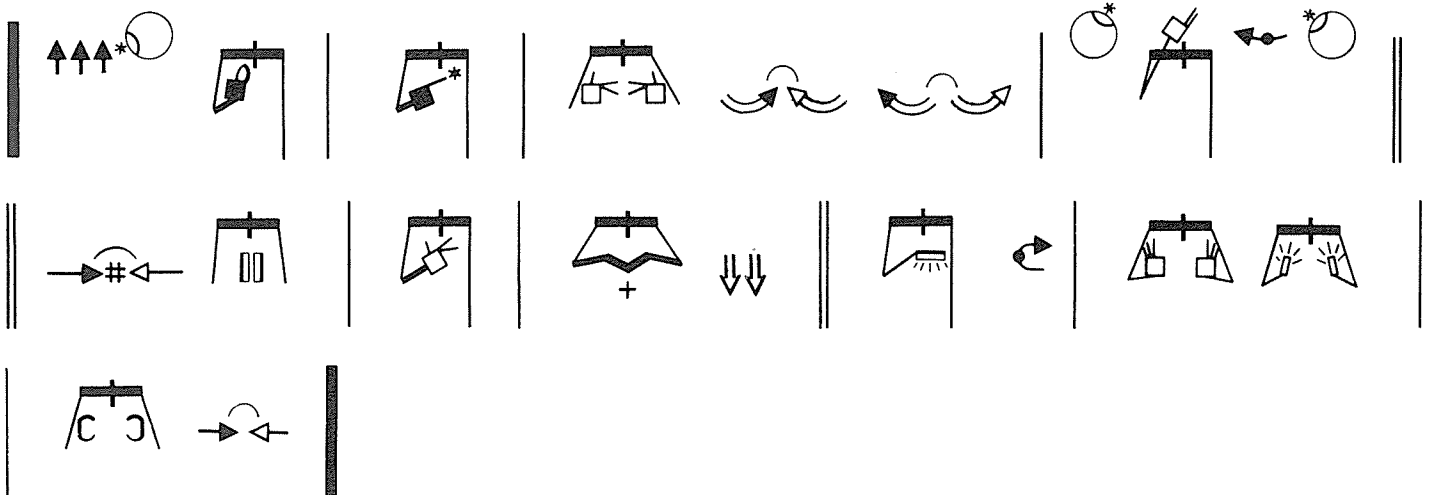
Eks. 1

?
I-ORDEN(b) /
bi

Hvordan går det?

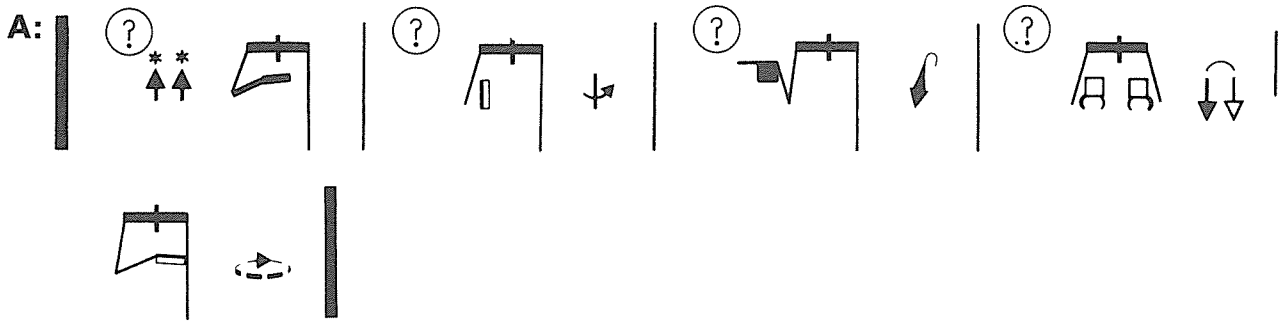
Eks. 2

FOR-NYLIG PEG-c_FERIE FRANKRIG / _SAMMEN TRE VEN×2 / ALLE-VI I-ORDEN GRUPPE /
y· bi sammen

For nylig var jeg på ferie i Frankrig med tre venner. Vi havde det fantastisk sammen.

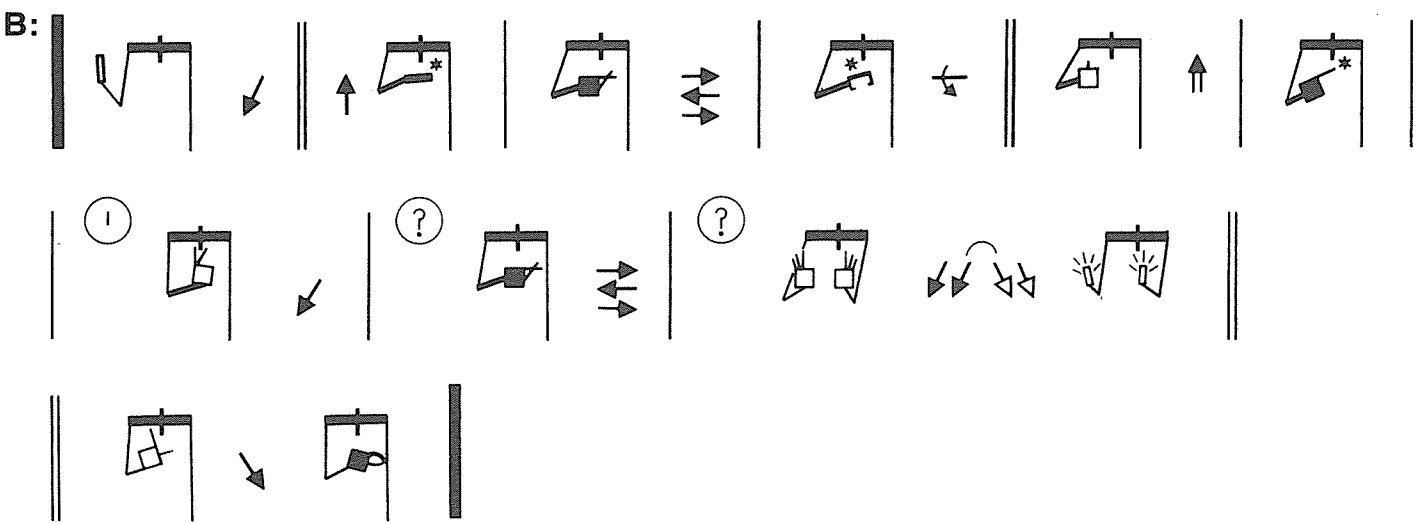
Eks. 3

?

A: VIL-GERNE MED PEG-mh IDRÆTSPARK /
vil ud

A: Vil du med ud i Idrætsparken?

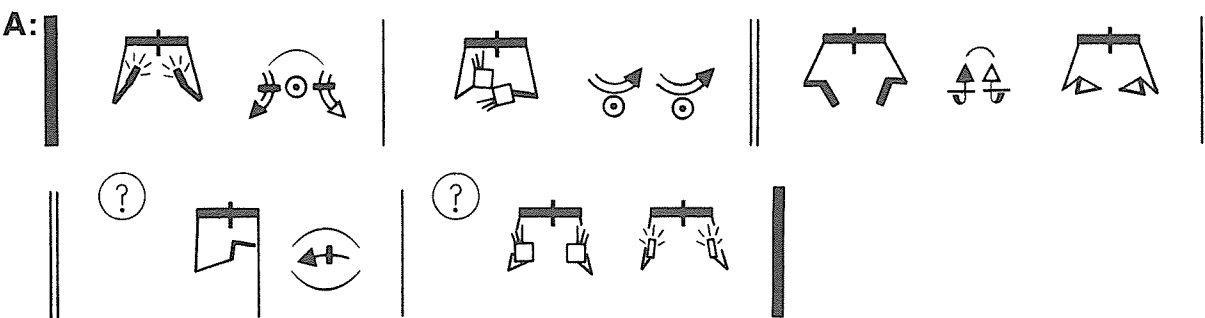

?

B: STOP / MIN TANTE SYG / FØRST PEG-c SE-c-mh TANTE I-ORDEN×2-mh /
vent bi
AFSTED°-c-mv /

B: Vent lidt! Min tante er syg, jeg skal først lige se, om hun har det godt. Så smutter jeg derud.

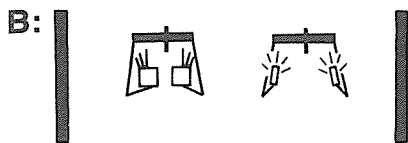
Eks. 4

?

A: KJOLE SY LÆGGE-SØM-OP / LANGS-SØMMEN I-ORDEN /
bi

A: Jeg har lige lagt sømmen op på min kjole. Passer længden?

B: I-ORDEN /
bi

B: Den er fin.

Eks. 5

HEL PROBLEM / NU I-ORDEN /
alle bi

Nu er alle problemer løst.

Kommentarer:

Tegnet er meget almindeligt i spørgsmål og svar svarende til 'Hvordan går det?' på dansk, dvs. det bruges som indledende hilsen til folk, man kender. Ill. b. viser tegnet brugt i spørgsmål. Men som eks. 2 viser, kan det også bruges uden for spørgsmål/svar-sekvenser. Tegnet har en meget bred betydning. Det kan bruges både om personer, begreber og ting, f.eks. om en bil, der har været i stykker, og som nu er i orden. Det kan også bru-

ges i betydningen 'Nu er det hele i orden', når man har ryddet op.

Om personer kan det betyde, at vedkommende er rask og har det godt (så lokaliseres tegnet til denne persons position (se eks. 3), eller det kan betyde, at vedkommende er fin at være sammen med (i dette tilfælde lokaliseres tegnet normalt ikke).

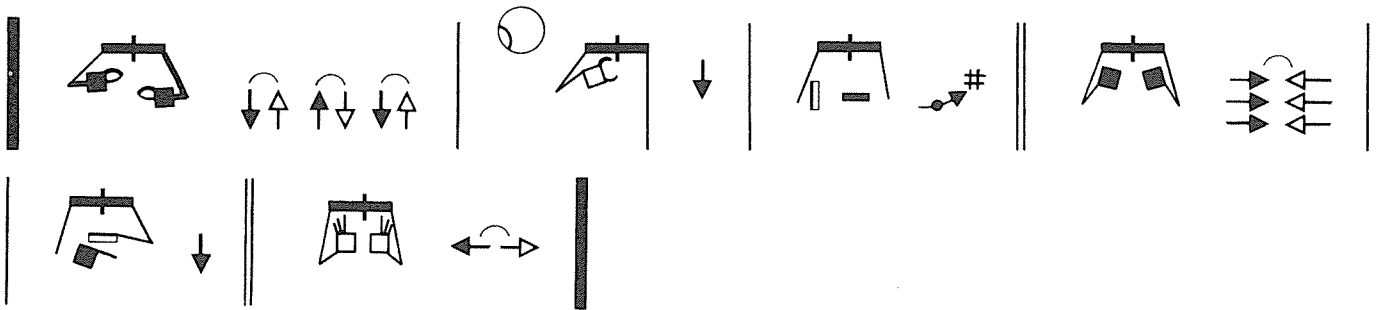

HELDIGVIS

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved bo med spændt b og langt o (ill. a) eller som langt o, hvor luften eventuelt suges ind (ill. b).

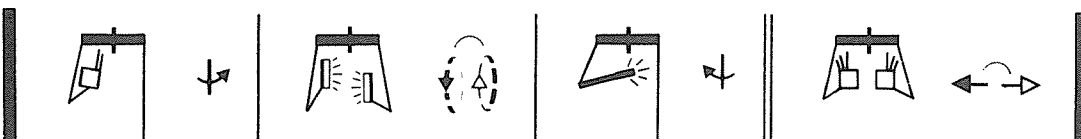
Eks. 1

BTIK SNART LUKKE / SKYNDE-SIG IND-I / HELDIGVIS(a) /
ind bo·

Butikkerne var lige ved at lukke, men jeg nåede det heldigvis lige.

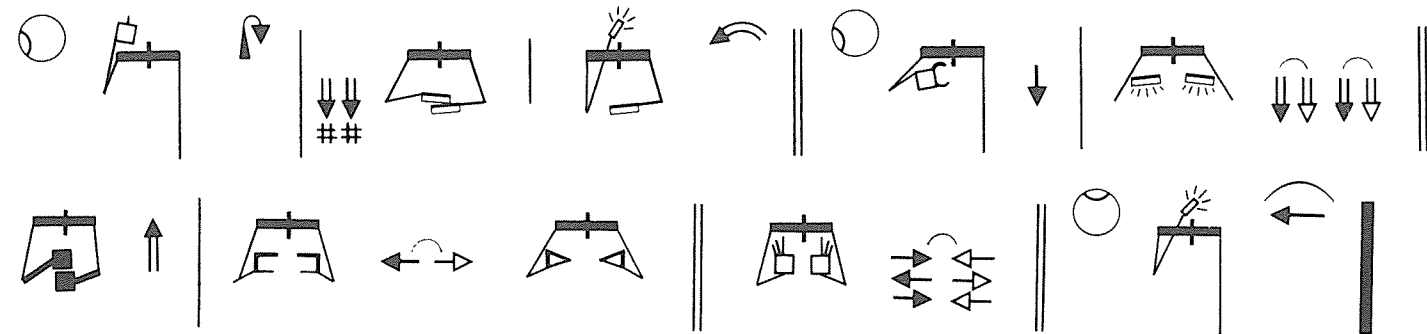
Eks. 2

NU TEGN FÆRDIG / HELDIGVIS(a) /
bo·

Nu er vi heldigvis færdige med tegnene.

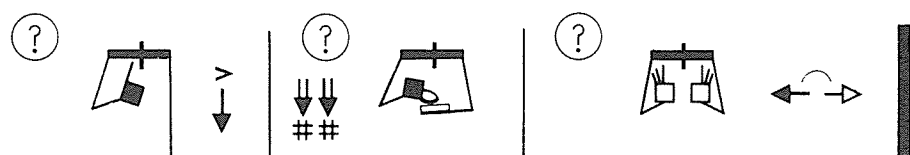
s. 3

ÅR GRÅVEJR / SNART REGNE / PARAPLY TOM / HELDIGVIS(b) / SKYER-DRIVE-c-h / o.

var det gråvejr, og det trak op til regn. Jeg havde ingen paraply med, men heldigvis klarede det op.

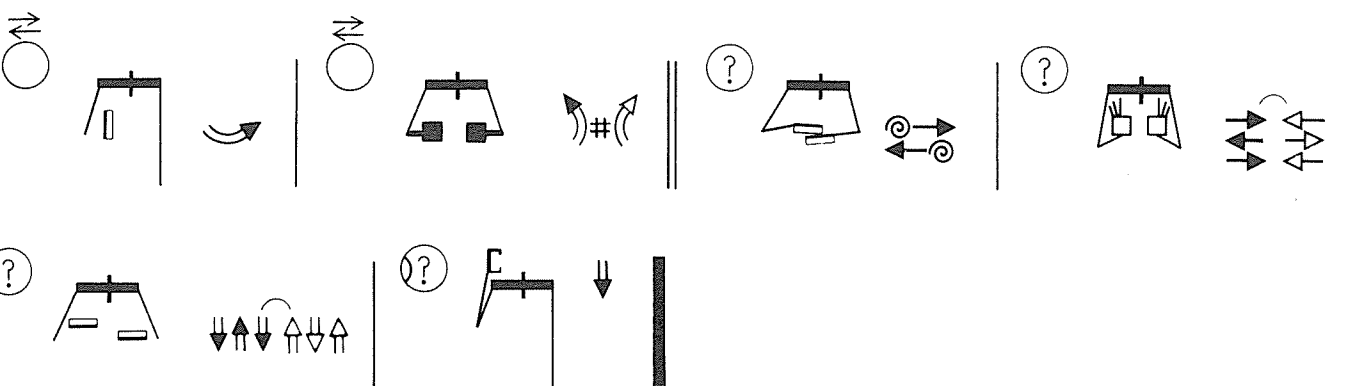
s. 4

ENDE-m PENGE HELDIGVIS(a) / det bo.

du så heldig at vinde pengene?

s. 5

ED FEST / FØLE HELDIGVIS(b) ELLER KED-AF / o.

skal ikke med til festen. Er du glad for det eller ked af det?

kommentarer:

findes to varianter af dette tegn (se ill. a og b). Varianten på ill. a bruges, når noget lykkes eller til forventning (eks. 1 og 4), eller til at udtrykke glæde og lettelse over, at man er færdig med noget anstrengende (eks. 2). Varianten på ill. b bruges,

når en fare er drevet over eller man har undgået en fare (eks. 3 og 5).

Mundbevægelsen i varianten på ill. b er som i tegnet FANTASTISK-MEGET°.

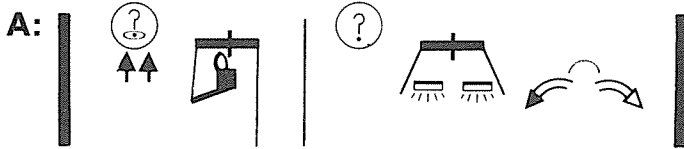

FÅ

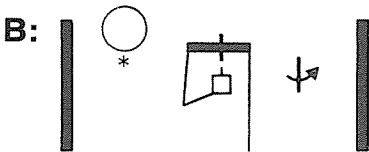
Udførelse: Mundbevægelsen er som ved bif.

Eks. 1

A: [?] SPISE STOR-BUNKE /

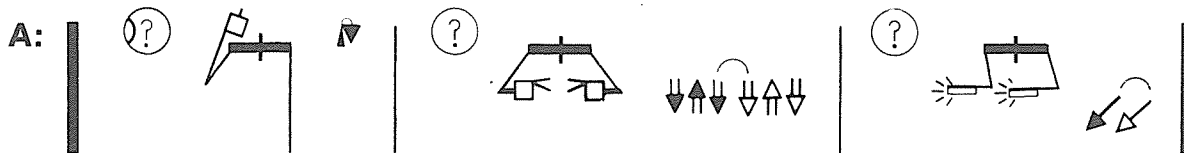
A: Vil du have en stor portion?

B: FÅ /
bif

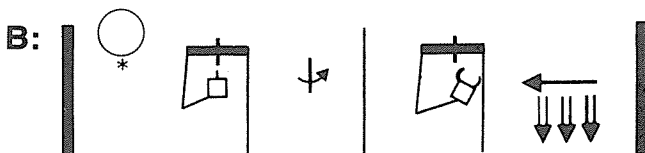
B: Nej, kun lidt.

Eks. 2

A: I-GÅR BIOGRAF (2h)5-Pf-strømme-v-h /

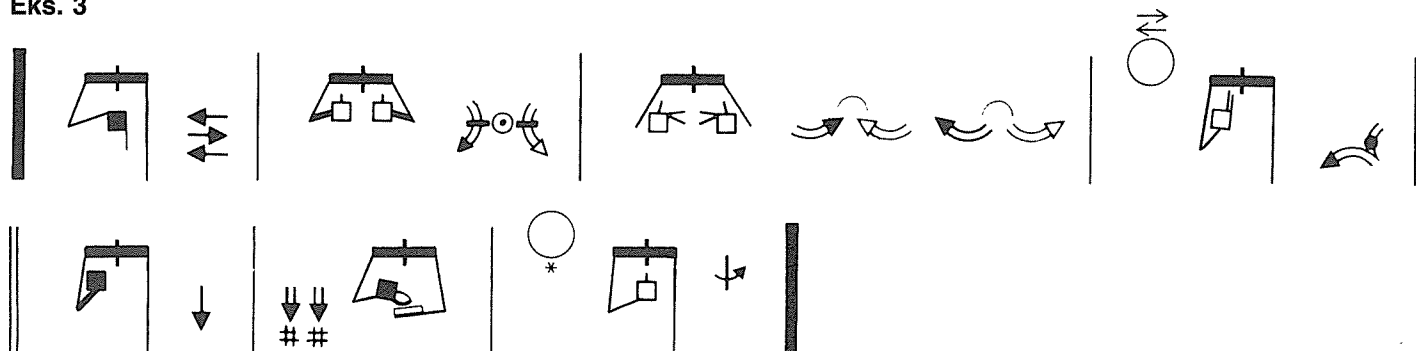
A: Var der mange mennesker i biografen i går?

B: FÅ PERSON-mv-m-mh /
bif

B: Nej, der var meget få.

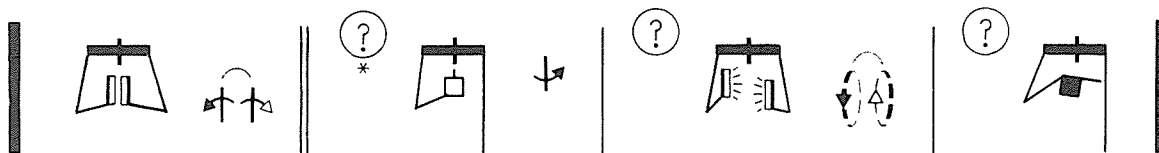
Eks. 3

I-ÅR REJSE FERIE KAN-IKKE / ÅRSAG° PENGE FÅ /
i. bif

Jeg kan ikke rejse på ferie i år, for jeg har næsten ingen penge.

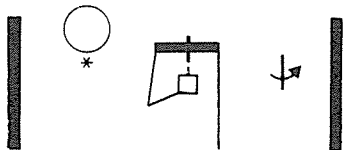
Eks. 4

HÆFTE / FÅ TEGN PEG-mv /
bif

Der er ikke ret mange tegn i hæftet, vel?

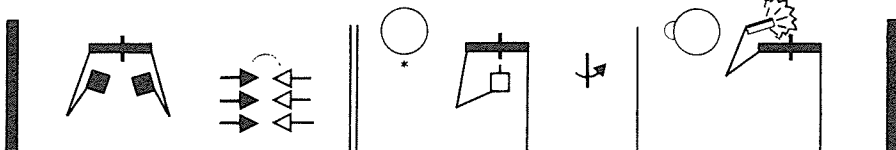
Eks. 5 (et barn åbner småkagedåsen og udbryder:)

FÅ /
bif

Åh, der er næsten ingen tilbage.

Eks. 6

SKYNDE-SIG / FÅ TID /
bif

Skynd dig! Der er næsten ingen tid.

Kommentarer:

Tegnet kan bruges både om masse (eks. 1 og 3), om antal (eks. 2, 4 og 5) og om tid (eks. 6). Det står enten lige før eller lige efter det tegn, det lægger sig til.

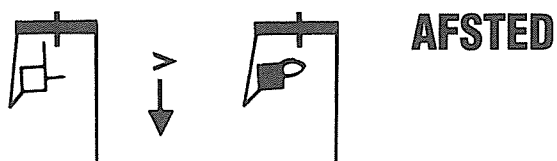
Tegnet kan bruges spørgende og benægtende.

Hvis bevægelsen i hånden gentages, understreges tegnets betydning 'meget lidt/få'. En endnu stærkere form er en kraftig bevægelse, hvorpå tommelfingerens kontakt med hagen ophører.

LIDT(1423) kan bruges i stedet for FÅ om masse, f.eks. om mælk (i eks. 1 kan FÅ dog kun erstattes af LILLE-BUNKE). Om antal kan man foruden FÅ bruge FÅ(ENKELTE)(849), f.eks. i eks. 2. Om penge kan man bruge alle tre tegn, idet penge enten kan opfattes som masse eller som antal. Om tid kan man kun bruge FÅ.

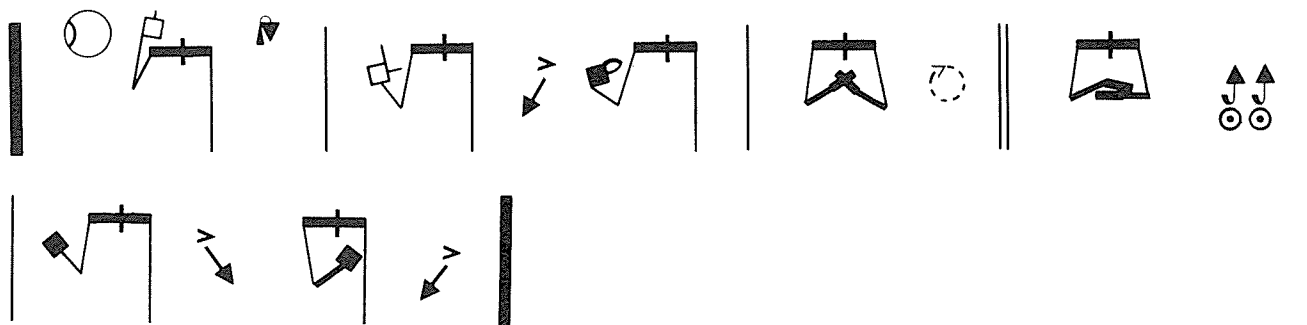
Mundbevægelsen i tegnet er som den ene variant af tegnet AFSTED°.

Tegnet på ill. b er en mindre almindelig variant.

Udførelse: Hvis tegnet udføres med en meget spændt bevægelse og med mundbevægelsen bif (med kort, kraftigt b) og intens mimik, betyder det 'at bevæge sig med stor fart' (ill. b). I det mere neutrale tegn er munden åben ved tegnets start og lukkes så (ill. a).

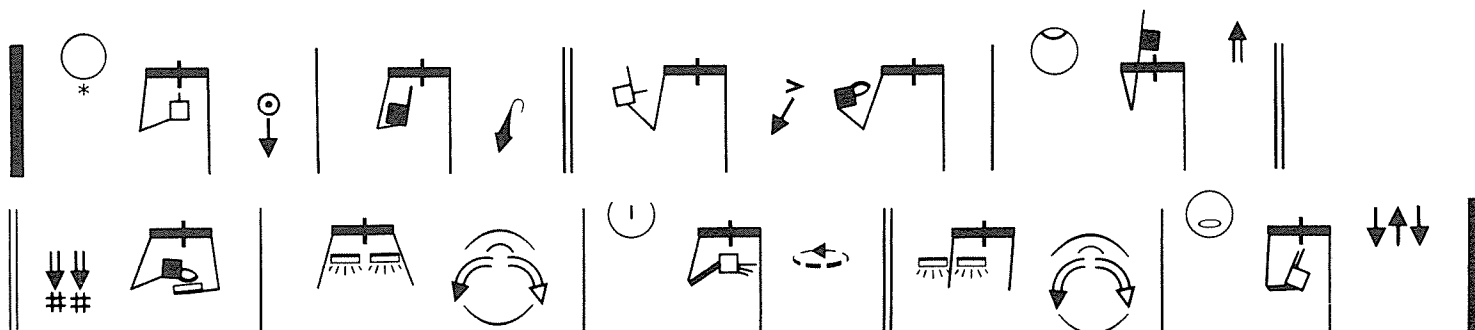
Eks. 1

I-GÅR AFSTED-c-h(a) SVANEMØLLEN / TRÆNE TENNIS /

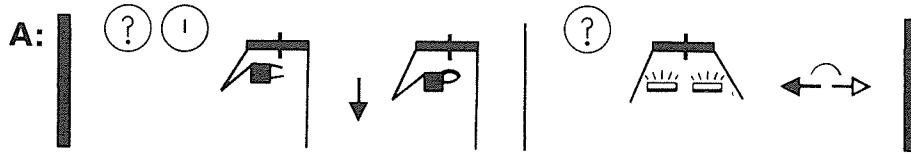
I går smuttede jeg lige til tennistræning i Svanemøllehallen.

Eks. 2

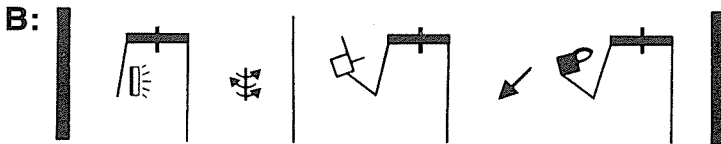
Til april skal jeg lige til Tyskland at købe en masse sprut og cigaretter.

Eks. 3

A: PETER HVOR /

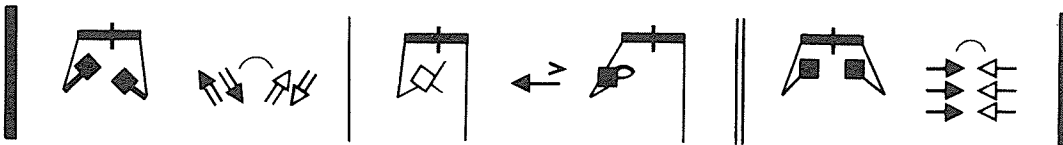
A: Hvor er Peter?

B: FÆRDIG AFSTED-c-h(a) /

B: Han er gået.

Eks. 4

BIL AFSTED-m-h / FANTASTISK-MEGET° /

bif

o·

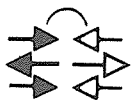
Bilen drønedede afsted.

Kommentarer:

Tegnet skal retningsbøjes, d.v.s. udføres fra det sted, man først er, til det sted, man skal hen, eller i den retning, man går (også om 2. og 3. person). Det har delvis samme funktion og betydning som en pegning, der bevæges fra et sted til et andet. Hvis AFSTED bruges med angivelse af et mål

(som SVANEMØLLEN i eks. 1), kan det kun bruges, hvis man faktisk nåede frem til målet. AFSTED betegner, at turen forløb uden komplikationer.

Mundbevægelsen i varianten på ill. b er som i tegnet FÅ°.

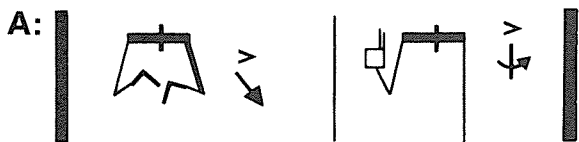

LÆNGES-EFTER

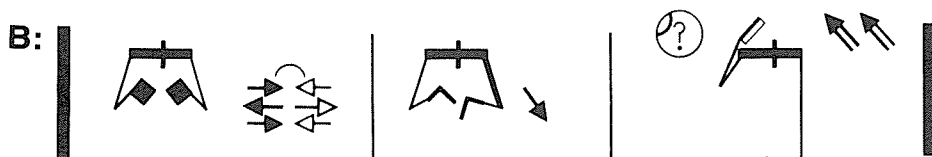
Udførelse: Mundbevægelsen er som et langt æ med tungen skudt mere frem.

Eks. 1

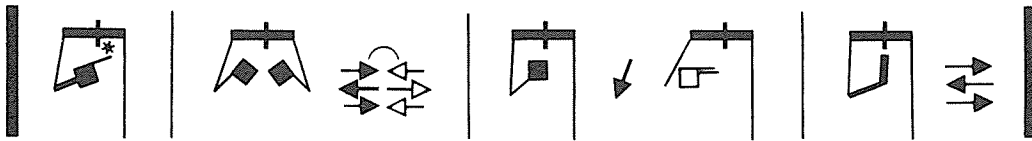
A: HJEM NU /

A: Jeg vil hjem nu.

B: LÆNGES-EFTER HJEM / [?] HVORFOR / æ.

B: Hvorfor har du så travlt med at komme hjem?

PEG-c LÆNGES-EFTER ud(M)-mh SKOLE /
æ.

Jeg kan næsten ikke vente, til jeg kommer ud af skolen.

Kommentarer:

LÆNGES-EFTER bruges altid med betydningen 'længes **efter** noget'. Der findes et tegn med beslægtet betydning, nemlig u (fra håndalfabet) + TÅLMODIG(2384). Dette tegn bruges om den generelle egenskab 'utålmodig' eller om en persons reaktion i en bestemt situation, når det ikke siges, hvad det er vedkommende er utålmodig efter. Ved oversættelse af 'Hun er utålmodig efter at afslutte mødet' bruges altså LÆNGES-EFTER, ved oversættelse af 'Hun blev utålmodig, fordi de snakkede under mødet' bruges u-TÅLMODIG(2384).

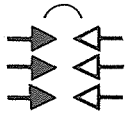
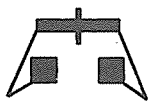
LÆNGES-EFTER er beslægtet i form og betyd-

ning med SKYNDE-SIG(1051), men beskriver en følelse snarere end en handling.

Om at længes i betydningen 'savne' bruger man VENTE(2462), f.eks. om et barn, der længes hjem.

Bevægelsen i den manuelle del af tegnet er hurtigere og mere spændt end i tegnet FANTASTISK-MEGET°, men identisk med SKYNDE-SIG(1051).

Mundbevægelsen ses også i den ene variant af FINDE-PÅ°.

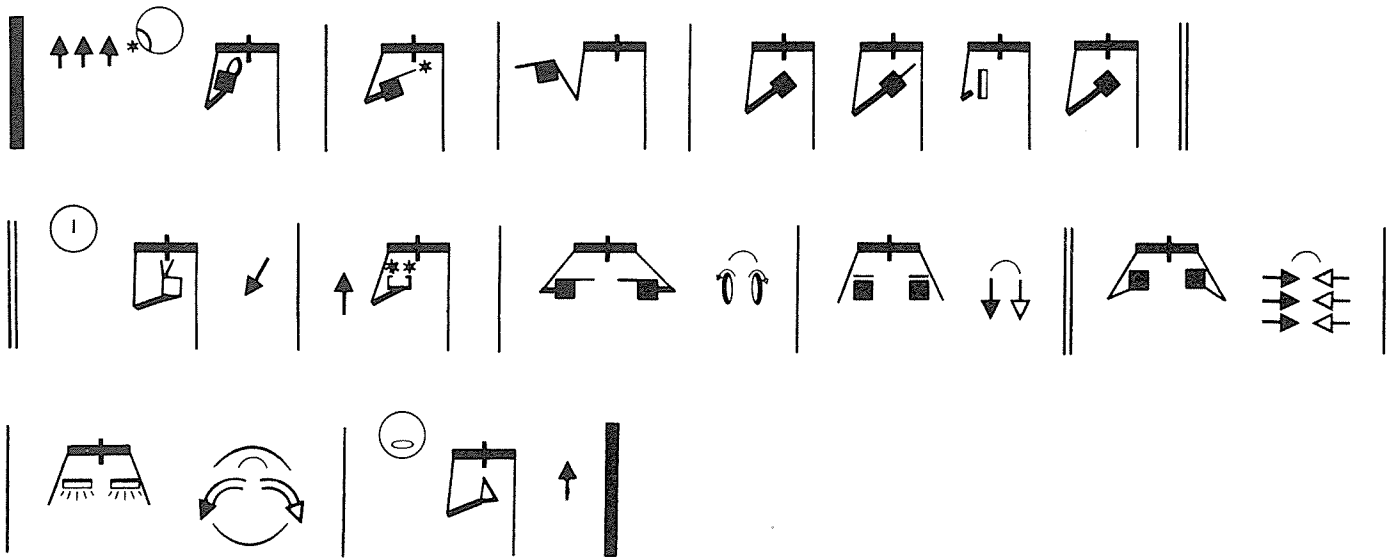

FANTASTISK-MEGET

Udførelse: Mundbevægelsen er som langt o. Mimikken er 'forbavset' med opspilede øjne.

Eks. 1

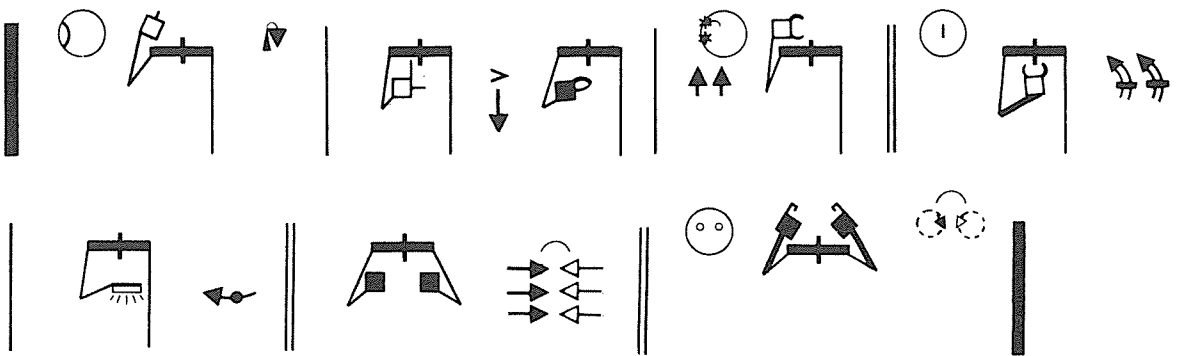

FOR-NYLIG PEG-c PEG-h Bilka(M) / SE-c-mh KVINDE VOGN /
y. dame

FANTASTISK-MEGET STOR-BUNKE MAD /
o. i.

For nylig da jeg var i Bilka, så jeg en dame med en fantastisk bunke mad i sin vogn.

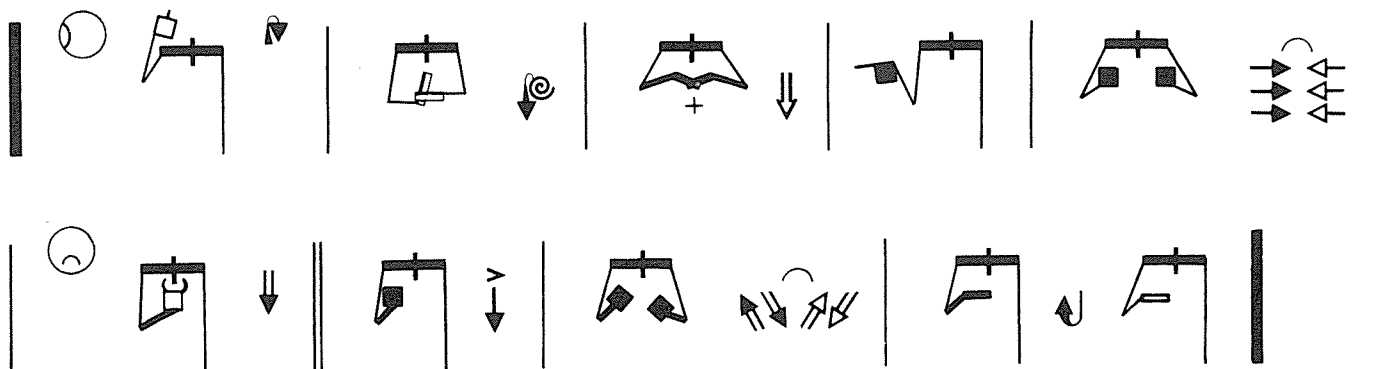
Eks. 2

I-GÅR AFSTED-c-m TIVOLI / BLOMST AL-v-h / FANTASTISK-MEGET / IMPONERE /
o.

I går var jeg i Tivoli. Blomsterne, de er sandelig fantastiske – jeg blev virkelig imponeret.

Eks. 3

I-GÅR BESØGE VEN / PEG-mh FANTASTISK-MEGET SUR / ÅRSAG° BIL BULE /
han o. i.

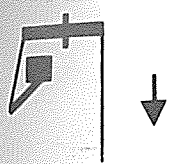
I går, da jeg besøgte min ven, var han fantastisk sur, fordi han har fået en bule i bilen.

Kommentarer:

FANTASTISK(636) har samme manuelle udførelse. Tegnet med den danske mundbevægelse bruges især i tegnsprog, der ligger tæt på dansk som f.eks. i SE FANTASTISK(636) GOD ud(M) ('se fantastisk godt ud'). FANTASTISK-MEGET bruges om mængde, størrelse og kvalitet, mens MEGET-STOR° kun kan bruges om størrelse.

FANTASTISK-MEGET kan bruges til at forstærke et andet tegn (se eks. 1 og eks. 3), eller det kan bruges til at beskrive en reaktion på noget, man oplever (se eks. 2).

Bevægelsen i den manuelle del af tegnet er langsommere og mindre spændt end i tegnet LÆN-GES-EFTER°. Mundbevægelsen ses også i den ene af varianterne af HELDIGVIS°.

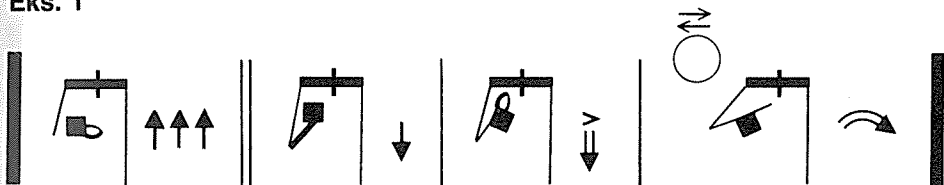

ÅRSAG

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved et langt i.

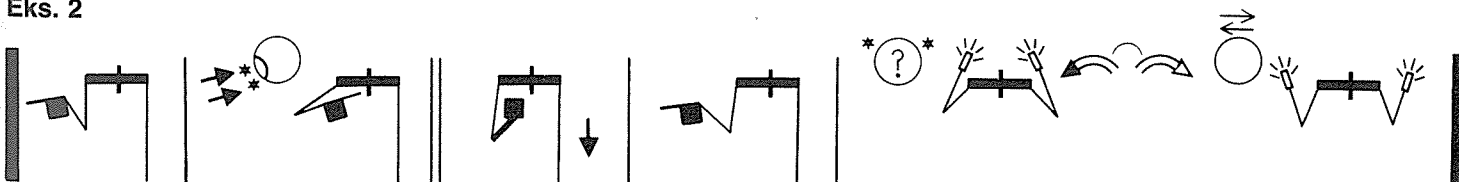
Eks. 1

VENTE+længe / ÅRSAG FORMAND KOMME /
 i. neg
kommer ikke

Her sidder jeg og venter og venter, fordi formanden ikke kommer.

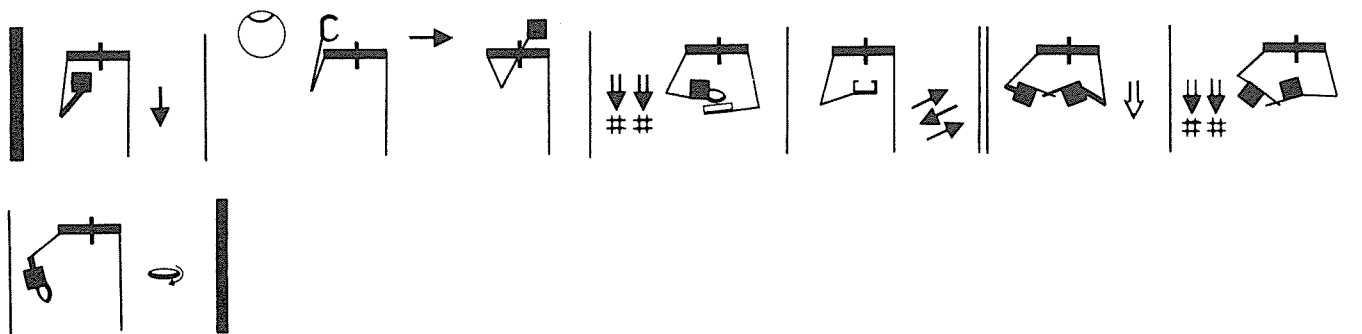
Eks. 2

PEG-h FEJL+længe / ÅRSAG PEG-h KLAR-OVER neg /
 i. ?

Han laver hele tiden fejl, fordi han ikke er klar over, hvordan han skal gøre.

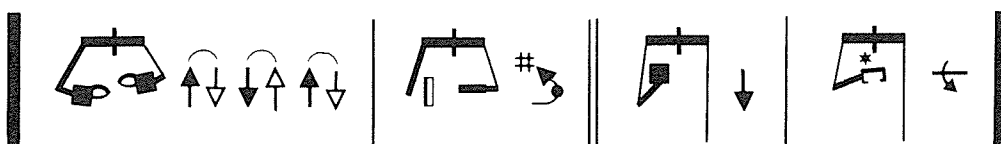
Eks. 3

ÅRSAG GLEMME KØBE SUKKER / NØDVENDIG-h ANDET-h LAVE-MAD-h /
i· pu·

Da jeg har glemt at købe sukker, må jeg lave noget andet. (Sætningen kan kun siges, når man kort forinden har talt om, at man har glemt at købe sukker.)

Eks. 4

FORRETNING LUKKE / ÅRSAG SYG /
lukket i·

Forretningen er lukket på grund af sygdom.

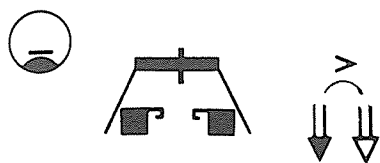
Kommentarer:

I stedet for ÅRSAG kan man bruge tegnet årsag(M) afledt af mundhåndssystem. De to tegn har samme funktion og betydning. Tegnene GRUND(922) og FORDI(721) bruges derimod i et tegnsprog, der er tættere på dansk.

Sætninger, der indledes med ÅRSAG, kan stå både før og efter den sætning, der udtrykker effekten eller konsekvensen – placeringen afhænger af, hvad man

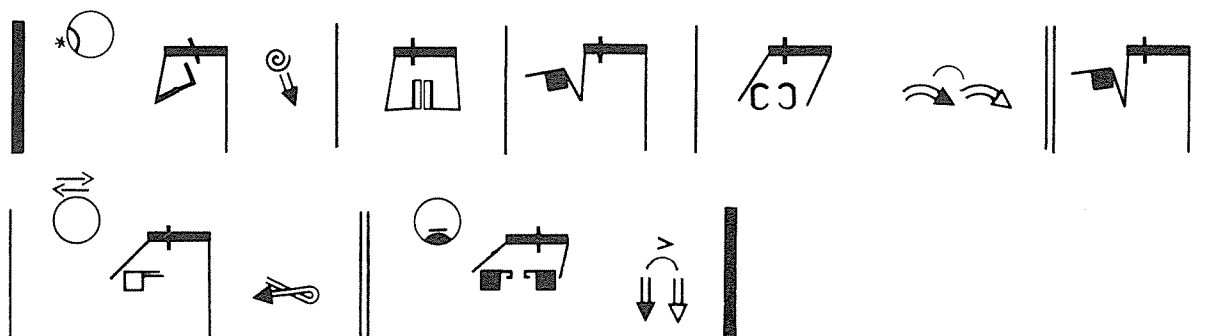
har talt om forinden (jf. eks. 3). Som det kan ses af oversættelserne til eksemplerne, svarer ÅRSAG ofte til det danske ord 'fordi', men kan dog ikke bruges i alle tilfælde, hvor man kan bruge 'fordi' på dansk. Man kan f.eks. ikke bruge ÅRSAG i en sætning, der svarer til den danske sætning 'Fordi han er syg, behøver han så at brokke sig!', hvor 'fordi' nærmest betyder 'selv om'.

BLIVE-HÆNGENDE

Udførelse: Munden er lukket, og underlæben spiles ud med luft. Hænderne føres nedad med et ryk.

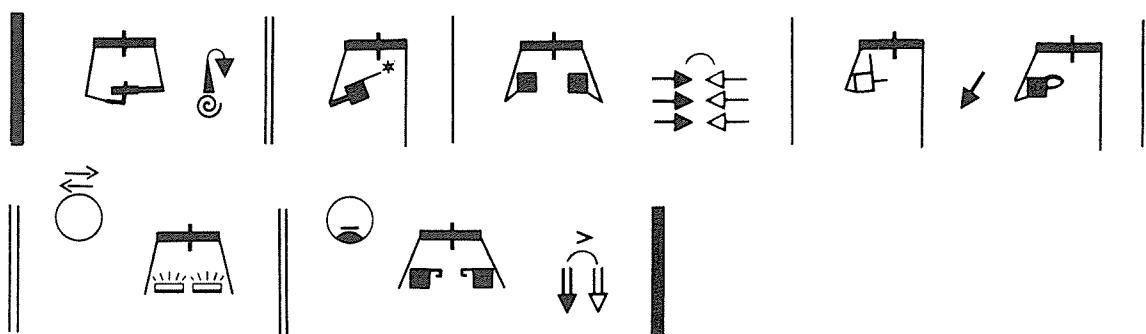
Eks. 1

SØD BEDE-OM PEG-h FLYTTE-h-m / PEG-h VIL-IKKE-h / BLIVE-HÆNGENDE-h / ham

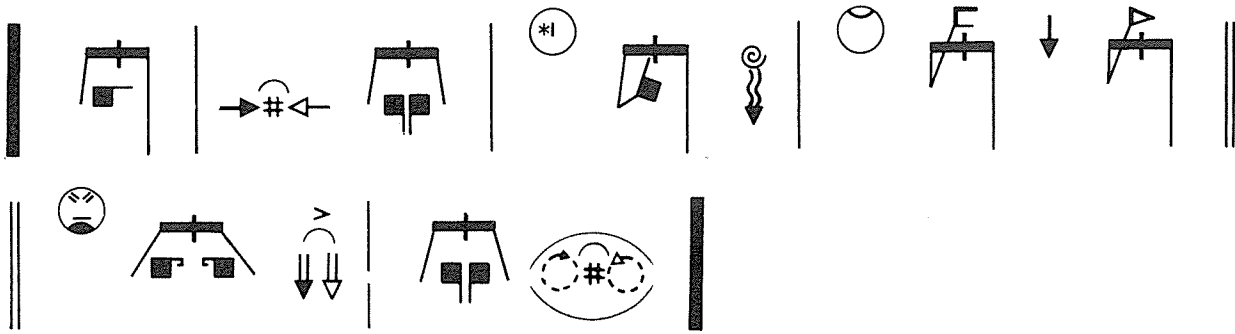
Jeg bad ham lige så pænt om at flytte sig, men han ville ikke – han blev stædigt siddende.

Eks. 2

Jeg håbede på, at vores gæst snart ville gå, men han blev hængende længe.

Eks. 3

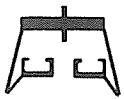
+ PEG SOM GAMMEL MAND / ^{oppustet vrængende mimik} BLIVE-HÆNGENDE SAMME+længe / *

Du er en gammel stivnakke, der ikke er til at rokke ud af stedet.

Kommentarer:

Tegnet kan lokaliseres. Det bruges om personer, fortrinsvis om at forblive fysisk på et sted, men det kan også bruges i overført betydning om at fastholde meninger og synspunkter, når det ledsages af en karikerende mimik (se eks. 3).

Mundbevægelsen i tegnet er som ved FRYDE-SIG°.

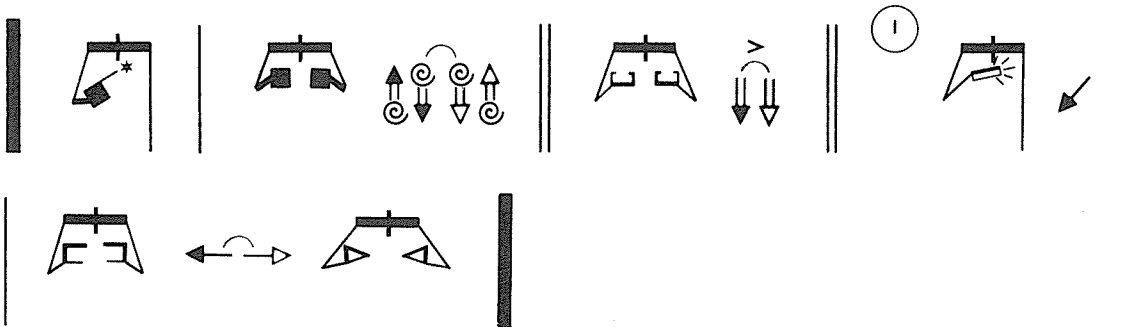

ÆRGERLIGT-NOK

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved så med et langt å. Hænderne bevæges nedad i et ryk.

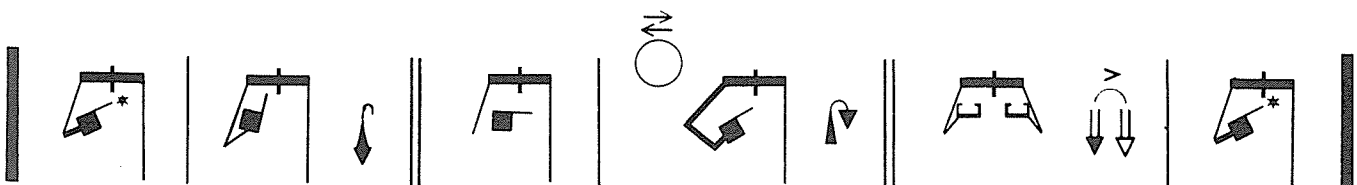
Eks. 1

PEG-c BAD / ÆRGERLIGT-NOK(a) / VAND TOM /
så.

Jeg ville i bad, men ærgeligt nok var der ikke noget vand.

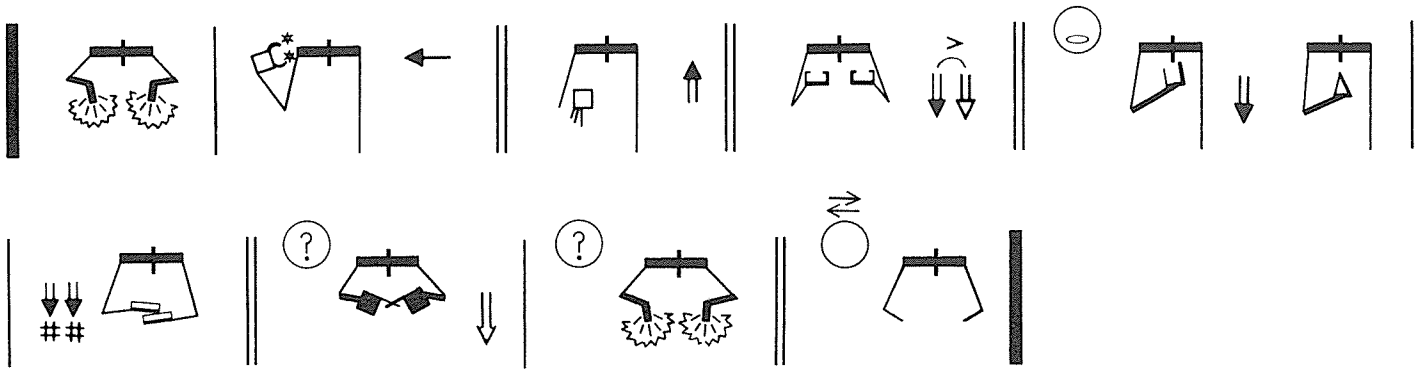
Eks. 2

PEG-c KOMME / + neg
kom / PEG KOMME / ÆRGERLIGT-NOK(a) PEG-c /
kom ikke så.

Jeg kom (som aftalt), men du kom ikke. Det blev jeg godt sur over!

Eks. 3

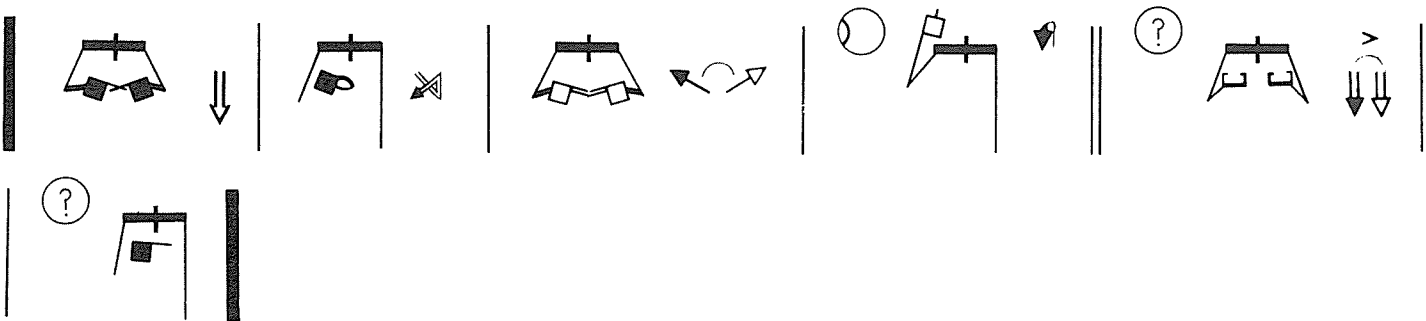

NERVØS EKSAMEN / TRÆKKE-SEDDER / ÆRGERLIGT-NOK(b) / NEM^o OPGAVE /
så · nem

? _____ neg
NØDVENDIG NERVØS / gestus /

Jeg var meget nervøs før eksamen, men så trak jeg en seddel, og pyh ha, jeg havde været nervøs helt uden grund – det var en let opgave.

Eks. 4

NØDT-TIL AFLYSE MIDDAG I-MORGEN / ÆRGERLIGT-NOK(b) PEG /
så +

Jeg kommer til at aflyse middagen i morgen. Bliver du meget skuffet?

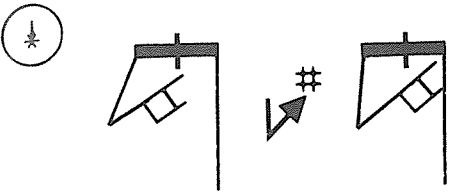
Kommentarer:

ÆRGERLIGT-NOK(a) bruges til at udtrykke kraftig irritation, skuffelse eller ærgrelse (se eks. 1 og 2). Man udtrykker sin irritation over andre, som man føler er skyld i miseren. Hvis man har en aftale med en eller anden, og vedkommende så ikke opfylder den, kan man sige ÆRGERLIGT-NOK(a), men hvis man tager hen for at besøge en eller anden uanmeldt, og vedkommende ikke er hjemme, må man sige ÆRGERLIG(2520).

ÆRGERLIGT-NOK(b) har ikke så kraftig betydning som ÆRGERLIGT-NOK(a). ÆRGERLIGT-NOK(b) kan også markere, at man synes, at noget er lidt dumt (se eks. 3).

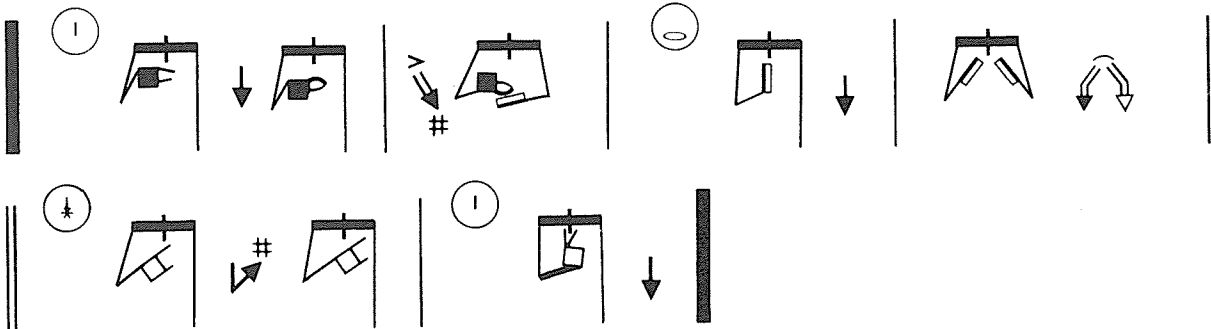
Tegnet kan ikke bøjes i tal eller lokaliseres, men det kan efterfølges af en pegning mod den eller dem, der føler ærgrelsen (både 1., 2. og 3. person).

SPÆNDT-PÅ

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved oi med et langt i. Håndbevægelsen er temmelig hurtig. Som variant kan man se hånden ført temmelig langt ud og derefter meget hurtigt og kraftigt ind mod kravebenet.

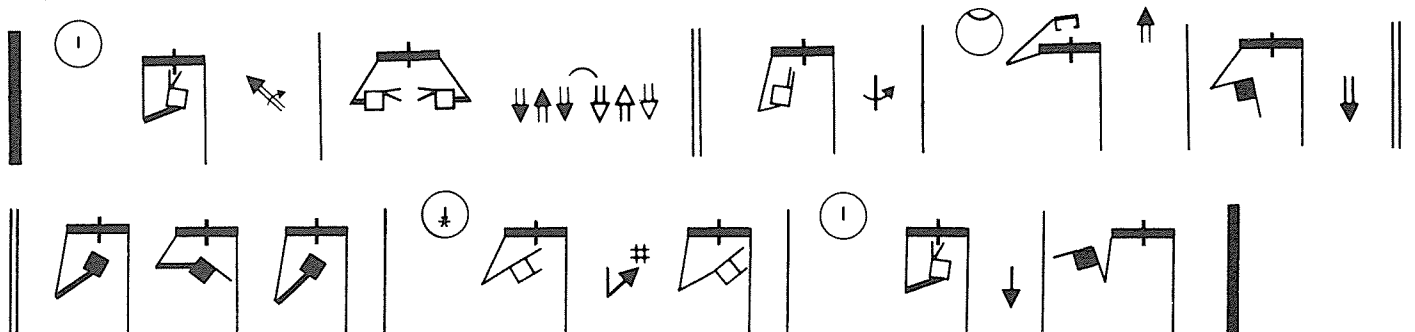
Eks. 1

PETER KØBE+kort NY HUS / SPÆNDT-PÅ SE /
 købt oi

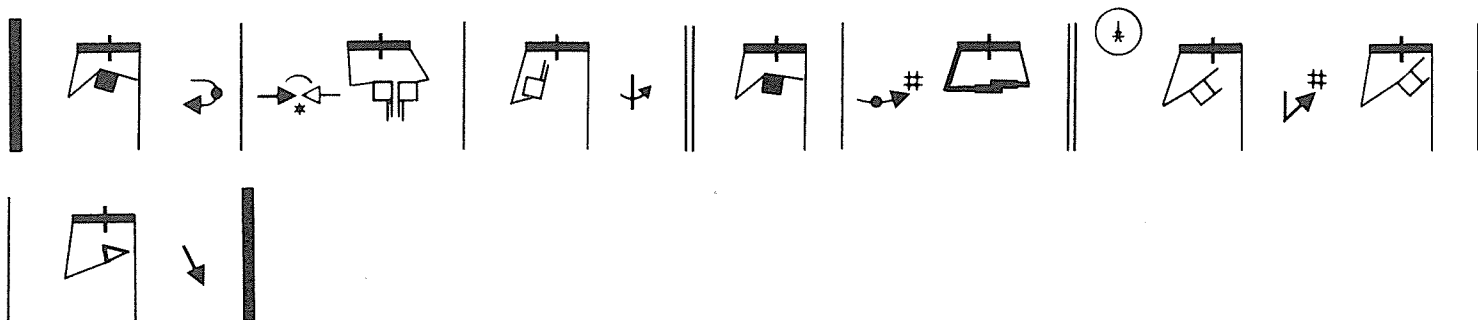
Peter har købt nyt hus. Jeg er meget spændt på at se det.

Eks. 2

Der er en berømt skuespiller i København for tiden. Anne vil fantastisk gerne se ham.

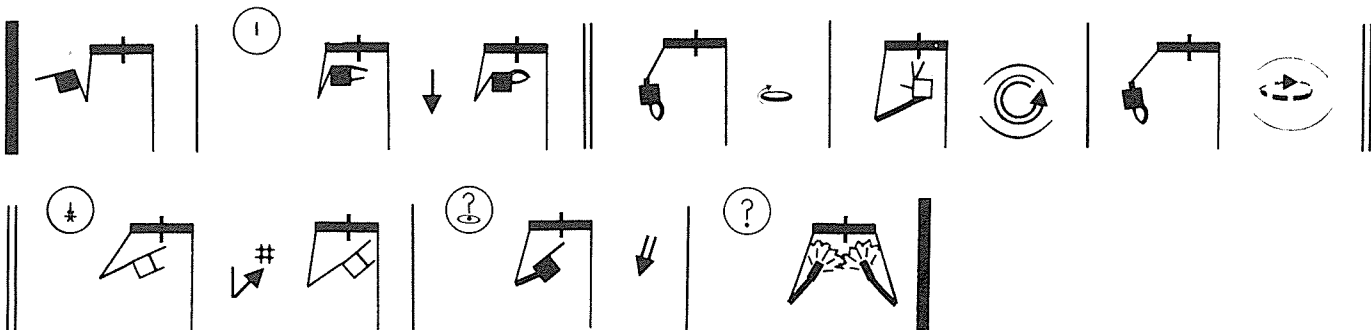
Eks. 3

PEG-v-mv MØDE-mv NU / PEG-mv LUKKE-DØR-mv / SPÆNDT-PÅ MED-c-mv /
oi·

De skal have møde nu bag lukkede døre. Der kunne jeg ellers godt tænke mig at være med!

Eks. 4

PEG-mh PETER / LAVE-MAD-mh TRE-TIMER+længe LAVE-MAD-mh+længe /

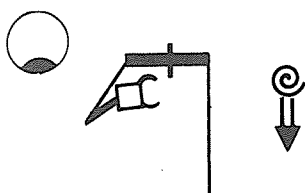
SPÆNDT-PÅ ? SMAGE HVAD /
oi·

Peter har lavet mad i tre timer. Jeg er meget spændt på at smage, hvad det er.

Kommentarer:

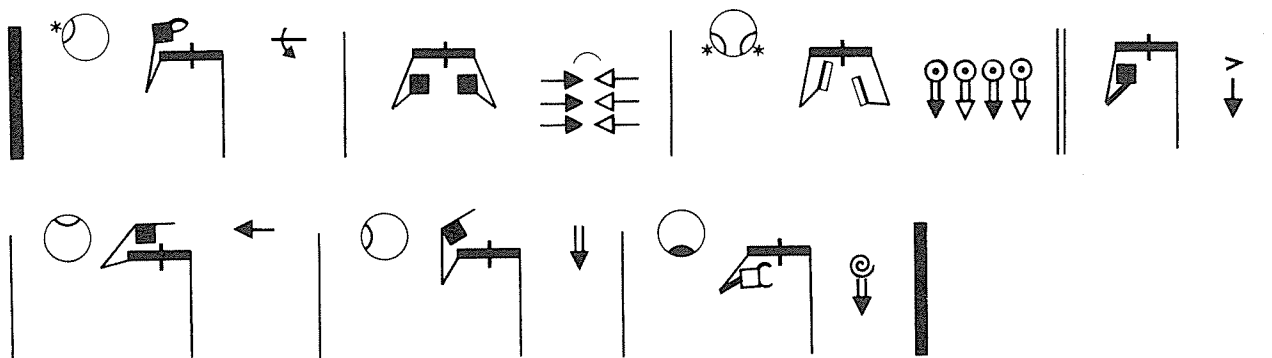
Tegnet kan kun bruges om noget nyt, man gerne vil se, høre, smage osv. Man kan altså ikke bruge det ved oversættelse af sætningen 'Vi skal i Tivoli i aften, og børnene er meget spændt.', hvis de har været i Tivoli før. Tegnet kan også bruges om noget, der ikke kan lade sig gøre, men godt kunne tænkes (som i eks. 3).

VELHAVENDE

Udførelse: Munden, og eventuelt den ene kind, pustes lidt op, og læberne er spilet lidt ud.

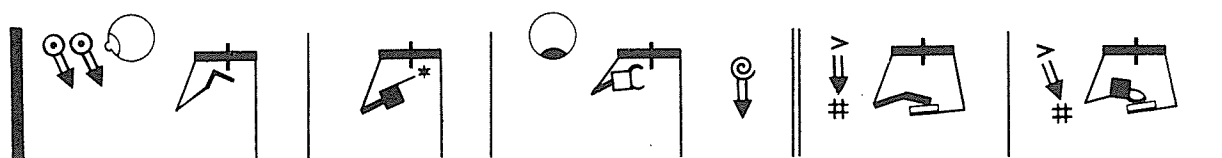
Eks. 1

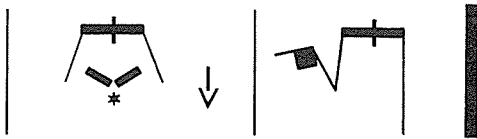

DRENG FANTASTISK-MEGET° FORKÆLET / ÅRSAG° MOR FAR VELHAVENDE /

Drengen er meget forkælet, fordi hans mor og far er velhavende.

Eks. 2

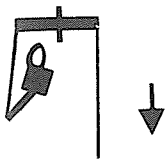
* LADE-SOM-OM° PEG-c VELHAVENDE / BESTEMT KØBE SKIB PEG-h /

Hvis jeg var meget rig, ville jeg bestemt købe det der skib.

Kommentarer:

Tegnet RIG(1919) bruges fortrinsvis i et tegnsprog tæt på dansk, men der findes en form af RIG(1919), som har samme betydning og funktion som VELHAVENDE. Ved denne form af RIG(1919) starter hånden bevægelse lidt ud for brystet, og hånden føres udad to gange, mundbevægelsen er som ved VELHAVENDE, og varianten af RIG(1919) kan kun bruges om penge.

Hastigheden i bevægelsen nedad viser rigdommen – jo langsommere, des rigere.

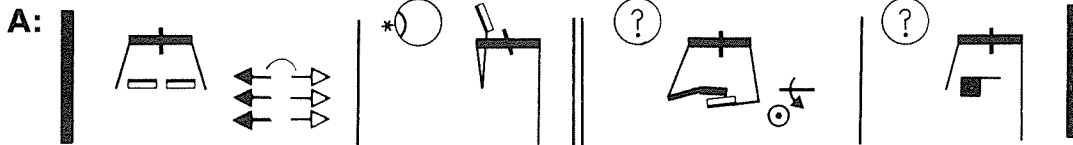

ENDNU-IKKE

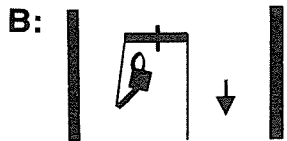
Udførelse: Mundbevægelsen er som ved et kort, kraftigt b med et lille udslip af luft.

Eks. 1

A: REDE SENG / FÆRDIG PEG /

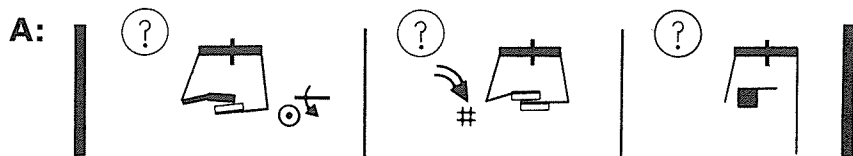
A: Er du færdig med at rede seng?

B: ENDNU-IKKE /
bu

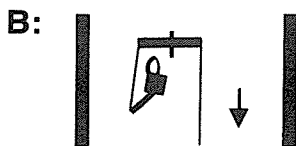
B: Nej, jeg har ikke redt den endnu.

Eks. 2

? +
A: FÆRDIG GIFT PEG /

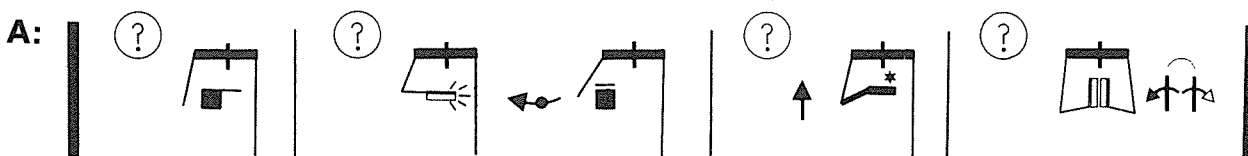
A: Blev du så gift?

B: ENDNU-IKKE /
bu

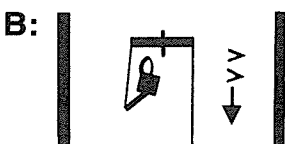
B: Nej, endnu ikke.

Eks. 3

?+
A: PEG STJÆLE MIN BOG /
tyv

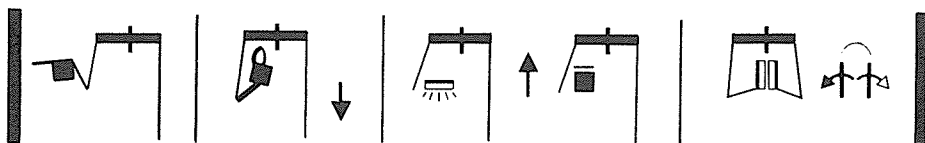
A: Har du stjålet min bog?

B: ENDNU-IKKE+bestemt /
bu

B: Nej, bestemt ikke!

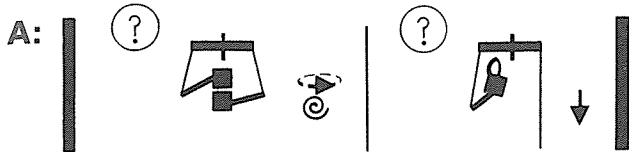
Eks. 4

PEG-mh ENDNU-IKKE HENTE BOG /
bu

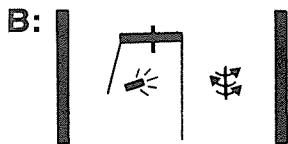
Han har endnu ikke hentet bogen.

Eks. 5

A: KAFFE ENDNU-IKKE /
bu

A: Har du endnu ikke fået kaffe?

B: FÆRDIG /

B: Jo!

Kommentarer:

Tegnet bruges til benægtelse og er således beslægtet i betydning med negativ mimik og med tegnene IKKE(1104) og NEJ(1622). ENDNU-IKKE bruges i svar på spørgsmål, når det, der benægtes, kunne være tilfældet (eks. 1 og 2). I disse eksempler fungerer ENDNU-IKKE som en benægtelse af det bekræftende FÆRDIG (der dog vist kun bruges, når man vil **understrege**, at noget allerede er sket).

ENDNU-IKKE bruges også, når man kategorisk vil afvise en anklage (eks. 3). Så er bevægelsen i tegnets manuelle del stor og spændt, hoved og krop føres afvisende bagud, og tegnet udføres eventuelt med begge hænder. Tegnet kan desuden bruges, når det, der benægtes, er noget, der burde gøres.

Hvis man helt vil afvise, at det, der spørges om, kan ske eller kunne være sket, bruger man NEJ(1622) – undtagen ved svar på anklager. F.eks. ville man bruge NEJ(1622) i eks. 2, hvis man aldrig havde tænkt på at gifte sig. Som svar på spørgsmål om

fremtidige handlinger (svarende f.eks. til 'Tager I til Frankrig til sommer?') bruger man negativ mimik (hovedrysten m.m.) alene eller NEJ(1622).

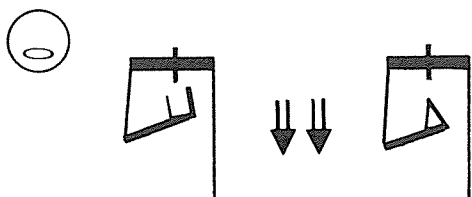
IKKE(1104) bruges til at understrege en nægtelse og i faste vendinger som f.eks. IKKE RYGER.

Der findes en variant af ENDNU-IKKE, som man bruger i svar på spørgsmål, om man har gjort et eller andet, som man er lige på nippet til at gøre (eks. 1). Her udføres ENDNU-IKKE med en lille spændt bevægelse i tegnets manuelle del, øjnene knibes sammen, og hånden holdes tættere ved hovedet end ved den neutrale udførelse.

ENDNU-IKKE står altid før sætningens verbal (udsagnsled) (eks. 4), men kan også bruges i sætninger, hvor verbalet er udeladt (eks. 5).

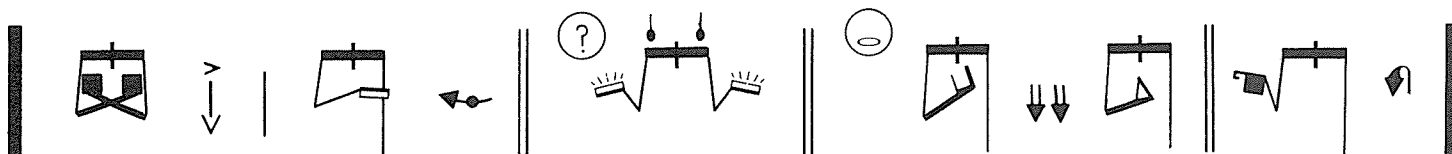
Mundbevægelsen i tegnet er som ved OVERHOVEDET-IKKE°, DET-ER° og GIVE-EN-OMGANG°.

LET-NOK

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved et langt a med mundvigene trukket ud, lukket mund med mundvigene trukket ud eller som ved ordet 'nem'. Bevægelsen i tegnet gentages.

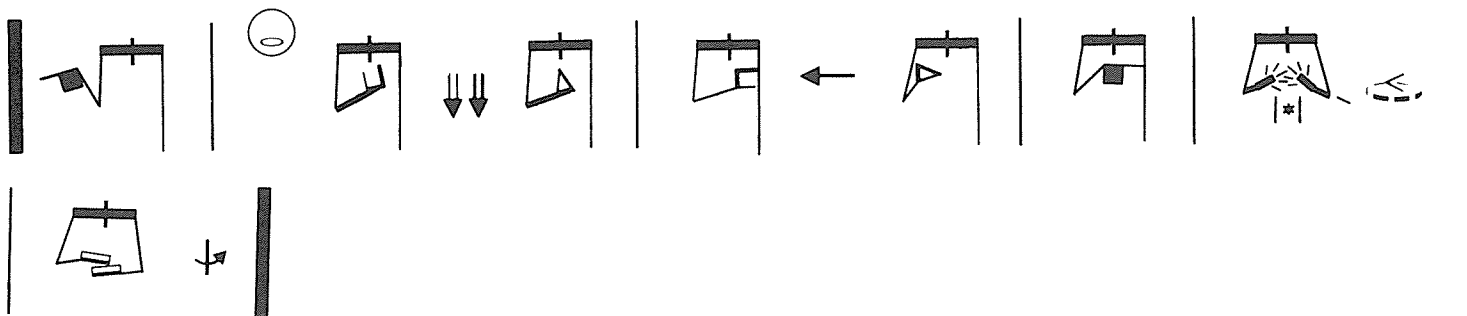
Eks. 1

RÅDHUSPLADS / HVOR / LET-NOK / PEG(krum finger)-mh /
 a· bæð

Hvor Rådhuspladsen er? Det er ingen sag. Den er lige i nærheden.

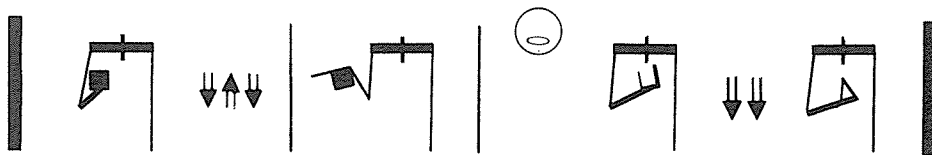
Eks. 2

PEG-mh LET-NOK AFLÆSE-mv-mh PEG-mv AMERIKANSK TOLK /
 a·

Han har let ved at aflæse den amerikanske tolk.

Eks. 3

BARN PEG-mh / LET-NOK /
a.

Hun er et utroligt nemt barn.

Kommentarer:

De tre tegn LET(1417), LET-NOK og NEM° udtrykker alle, at noget er let i betydningen 'ikke vanskeligt' (kun LET(1417) kan bruges om vægt). LET-NOK har stærkere betydning end LET(1417), og NEM stærkere betydning end LET-NOK.

LET-NOK og NEM kan både bruges om opgaver og om personer.

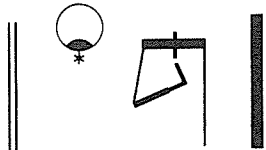

FRYDE-SIG

Udførelse: Munden er lukket, og underlæben spiles ud med luft.

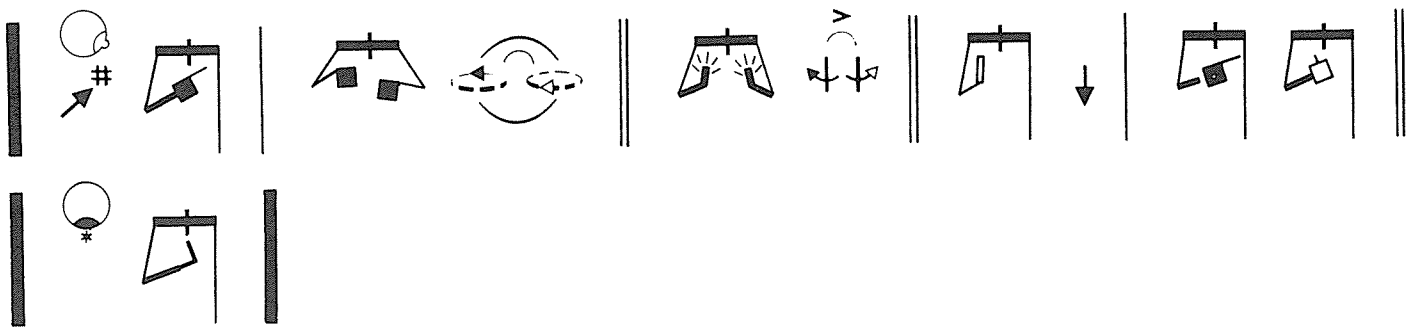
Eks. 1 (To søskende har været oppe at skændes, og kun den ene bliver skældt ud. Da de går væk fra moderen, siger den, der ikke blev skældt ud, til den anden:)

FRYDE-SIG /

* Æh bæh! Det har du rigtig godt af.

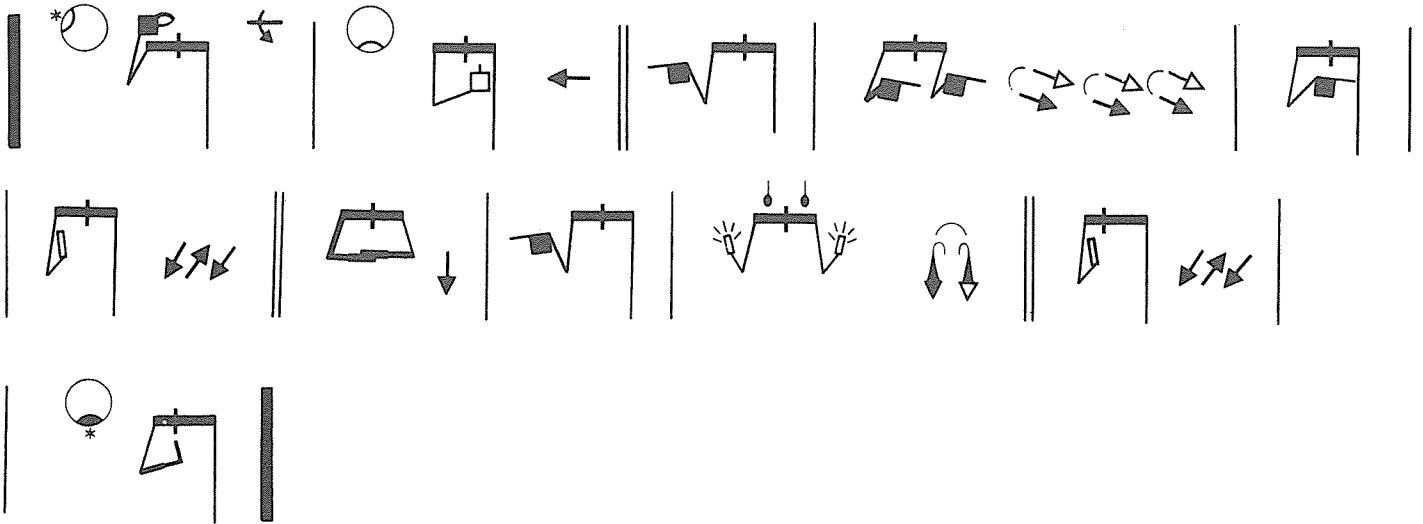
Eks. 2

BEBYRDE^o-c GØRE-RENT+længe / FÆRDIG / DIN tur(M) / PEG-c FRYDE-SIG /

* Det er altid mig, der skal gøre rent, men nu er det slut. Det er din tur. Det har du rigtig godt af.

Eks. 3

DRENG FRÆK / PEG-h DRILLE-h-v+længe PEG-v SØSTER / SENERE PEG-h
han ø·

SKVATTE-OMKULD / SØSTER ^{rolleskift}FRYDE-SIG /
*

Drengen var fræk og drillede sin søster, men senere faldt han. Det frydede hende.

Kommentarer:

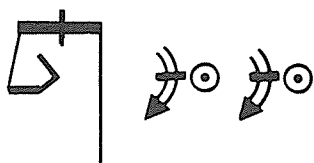
Tegnet er meget almindeligt blandt børn.

Det er mest almindeligt at bruge tegnet til at udtrykke, at man selv fryder sig som i de to første eksempler, men det kan også bruges til at beskrive andres holdning (se eks. 3). I sådanne tilfælde ledsages det af rolleskift.

Tegnet bruges enten med et lille hårdt nik (i kommentarer som eks. 1) eller med gentagen håndbevægelse (om det mere beskrivende, se eks. 2 og 3).

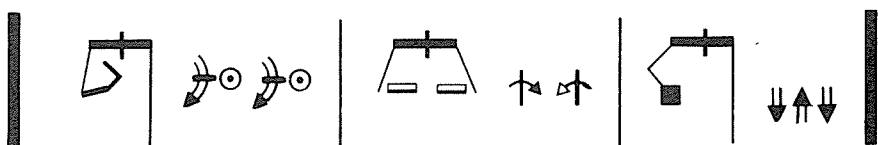
Mundbevægelsen i tegnet er som ved BLIVE-HÆNGENDE°.

PÅ-FORHÅND

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved et langt ø, men med tungen mere fremskudt.

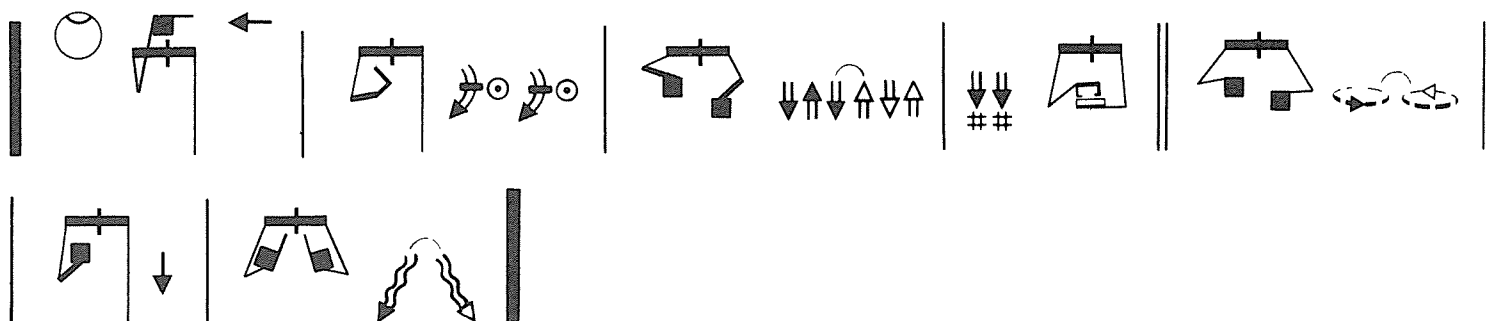
Eks. 1

PÅ-FORHÅND PAKKE KUFFERT /
ø.

Jeg vil pakke min kuffert på forhånd.

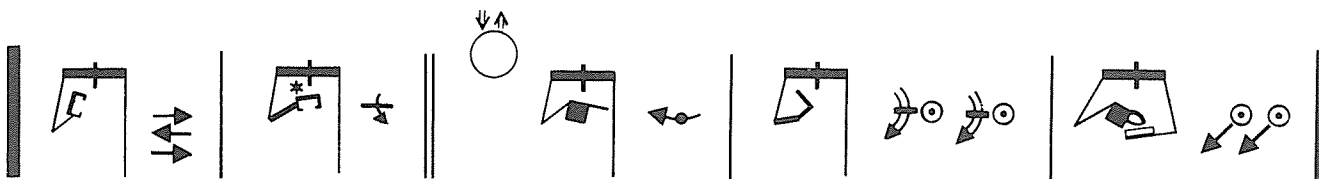
Eks. 2

MOR PÅ-FORHÅND BAGE KAGE / GØRE-RENT / ÅRSAG° JUL /
ø. i.

Mor bagte kager og gjorde rent i god tid før jul.

Eks. 3

LÆRER SYG / I PÅ-FORHÅND LEKTIE /
ø· nik / lave lektier

Jeres lærer er syg, så I kan udnytte tiden til at lave lektier.

Kommentarer:

Tegnet har samme manuelle udførelse som tegnet HVID(1059), men en anden mundbevægelse. Der findes en variant med en anden håndstilling: langfingeren er bøjet ind og berører kroppen, mens de fire andre fingre er strakt ud og adskilt.

PÅ-FORHÅND bruges sammen med et verbum (udsagnsord), som eventuelt er underforstået. I eks. 3 er tegnet LEKTIE et verbum, der betegner handlingen at lave lektier. PÅ-FORHÅND kan altså ikke bruges **alene** som oversættelse af 'forbe-

rede (f.eks. en fest) i god tid' – det er ikke selv et verbum.

Tegnet rummer en betydning af, at noget er vel planlagt, og det kan derfor kun bruges sammen med verber, der betegner handlinger (f.eks. ikke svarende til 'Han vidste det godt på forhånd').

Tegnet står altid før verbalet (udsagnsledet).

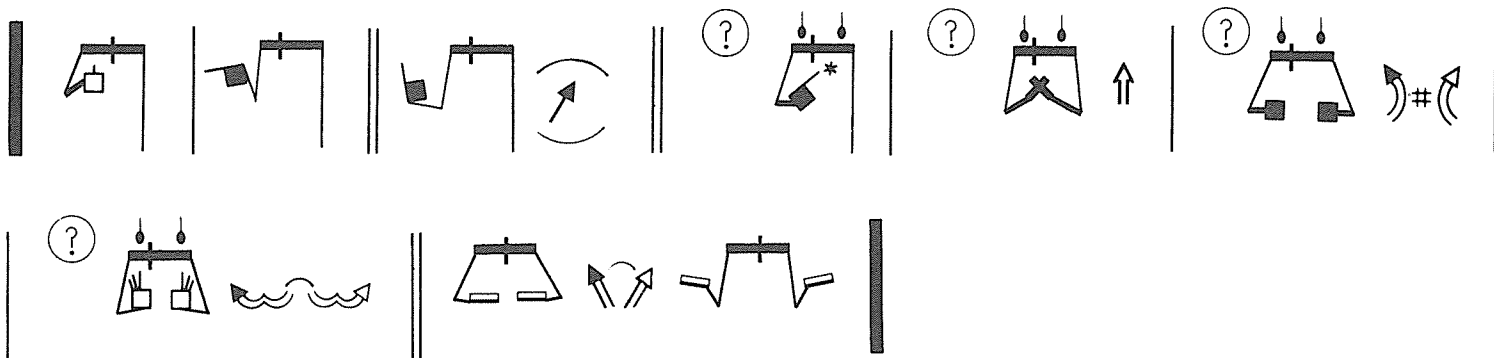
Mundbevægelsen i tegnet er som i den ene variant af FINDE-PÅ°.

OVERHOVEDET-ИККЕ

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved et kort, kraftigt b med et lille udslip af luft. Hænderne føres udad og opad i en hurtig bevægelse.

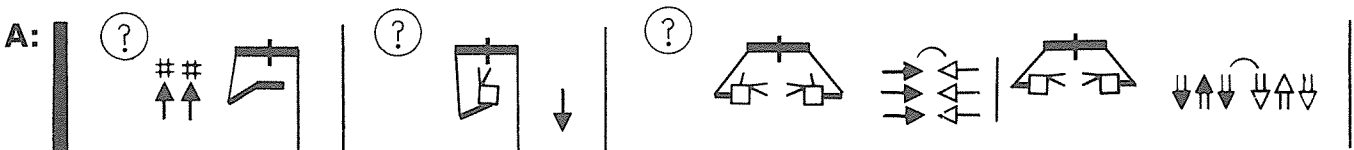
Eks. 1

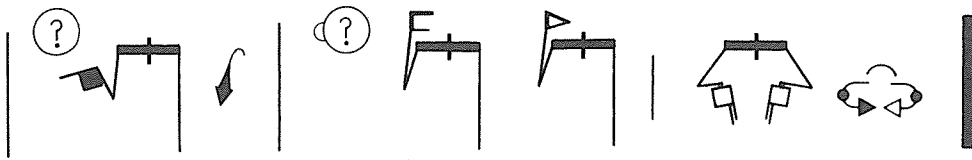

EN PEG-mh / Indeks1-Pf-mh-c / PEG-c HJÆLPE FEST PYNTE / OVERHOVEDET-ИККЕ / bu

Der var en, der kom hen og spurgte, om jeg ville hjælpe med at pynte til festen. »Gu' vil jeg ej,« svarede jeg.

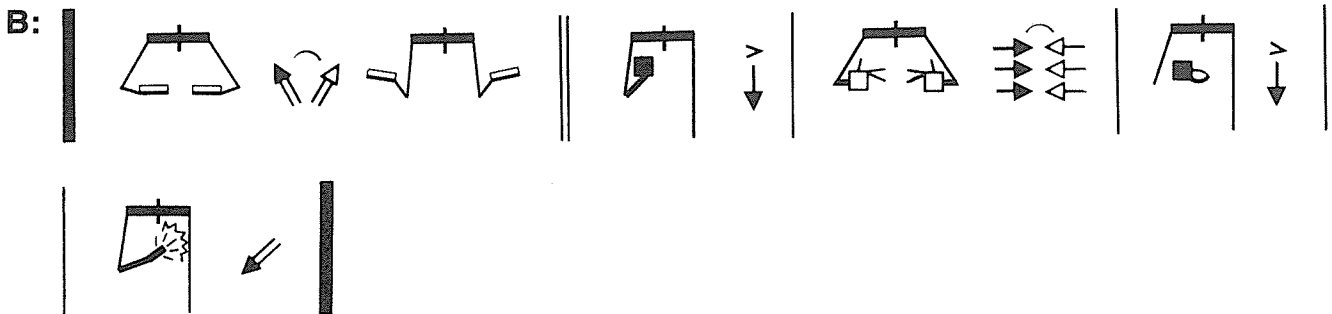
Eks. 2

?
A: VIL-GERNE SE KRIGSFILM PEG-ho DØVEFORENING /

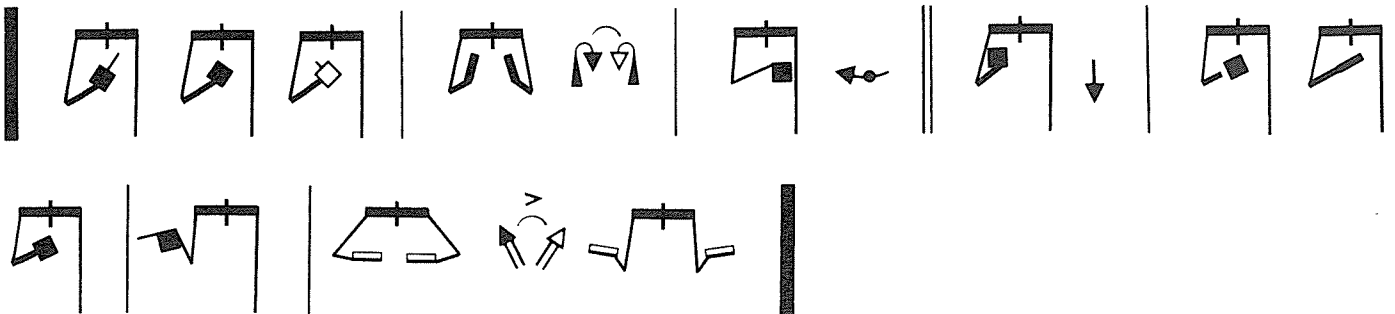
A: Vil du se krigsfilmen i døveforeningen?

B: OVERHOVEDET-IKKE / ÅRSAG° KRIG MORD BLOD /
 bu i·

B: Nej, bestemt ikke! Jeg hader at se noget med krig, mord og blod.

Eks. 3

lever(M) FÅ-c ALDRIG / ÅRSAG° Hugo(M) PEG-h OVERHOVEDET-IKKE /
 i· bu

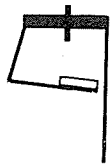
Vi får aldrig lever, for Hugo vil ikke høre tale om det.

Kommentarer:

Tegnet kan bruges både til at udtrykke 1. persons og andres holdning (se eks. 3), men er mest almindeligt i svar, som 1. person fremsætter. I stedet for OVERHOVEDET-IKKE kan man bruge VIL-IKKE(2477). I sin neutrale form har VIL-IKKE(2477) dog mindre kraftig betydning; hvis man vil forstærke betydningen af VIL-IKKE(2477), kan man bruge det med samme

mundbevægelse som i OVERHOVEDET-IKKE. Begge tegn kan udføres mere eller mindre hårdt og spændt og med mere eller mindre afvisende mimik afhængig af, hvor stærk afvisningen er.

Mundbevægelsen i tegnet er som ved ENDNU-IKKE°, DET-ER° og GIVE-EN-OMGANG°.

GIVE-EN-OMGANG

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved et kort, kraftigt b med et lille udslip af luft.

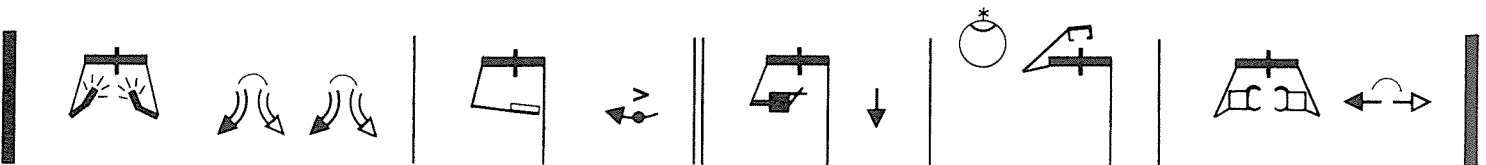
Eks. 1

GIVE-EN-OMGANG VIN / ÅRSAG^o FØDSELSDAG /
bu i

Jeg giver en omgang vin i anledning af min fødselsdag.

Eks. 2

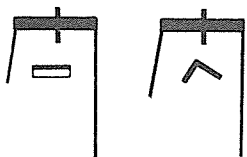
FABRIK GIVE-EN-OMGANG / TUSINDE KRONE CHECK /
bu

Firmaet flottede sig rigtig og gav alle ansatte en check på tusinde kroner.

Kommentarer:

Tegnet bruges mest i forbindelse med drikkevarer, men kan også anvendes i forbindelse med penge og lækkerier som kager og æbleskiver. Det er afledt af tegnet GIVE(347) – man giver mange i en kreds.

Mundbevægelsen i tegnet er som ved ENDNU-
IKKE°, DET-ER° og OVERHOVEDET-
IKKE°.

DET-ER

Udførelse: Mundbevægelsen er som ved et kort, kraftigt b med et lille udslip af luft. Fingrene bevæges nedad i et ryk, mens hånden næsten står stille. Hvis tegnet kombineres med en pegning, er der et lille tilbageslag i hånden i forbindelse med pegningen.

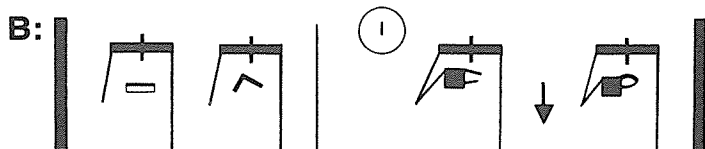
Eks. 1

?

A: HVEM GØRE-RENT HVEM /

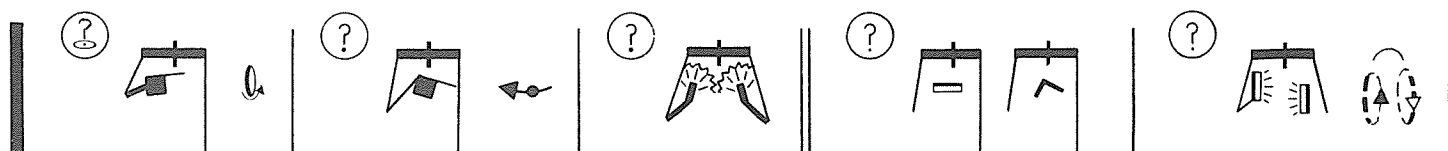
A: Hvem skal gøre rent?

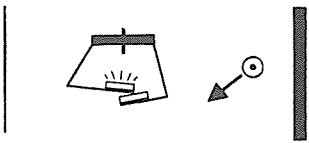

B: DET-ER PETER /
bu

B: Det skal Peter.

Eks. 2

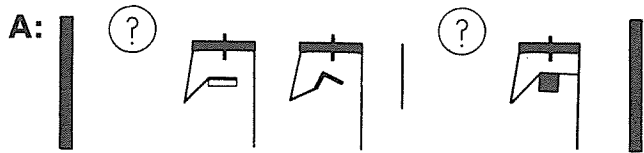

? TALE-OM I HVAD / ? DET-ER TEGNSPROG /
 bu

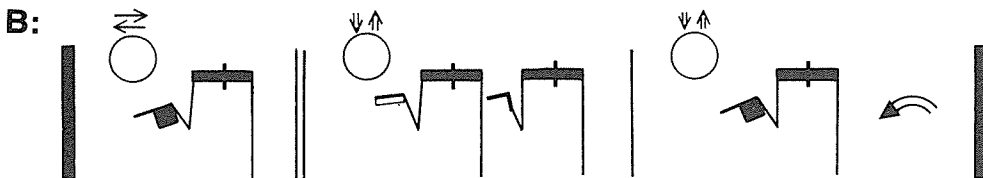
Hvad taler I om? Det skulle vel ikke være tegnsprog?

Eks. 3

?
A: DET-ER PEG-v /
 bu

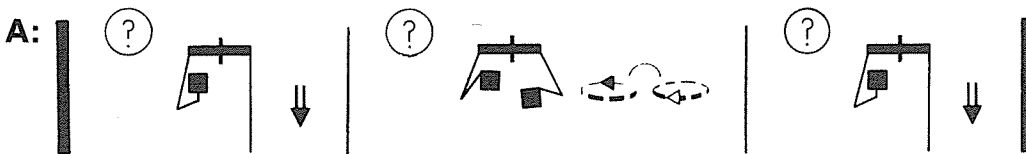
A: Er det hende der?

neg nik
B: PEG-mh / DET-ER PEG-h /
 nej bu

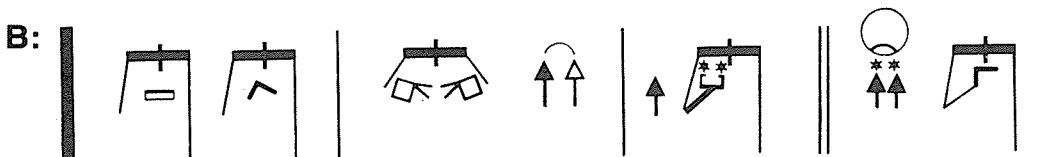
B: Nej, det er hende ved siden af.

Eks. 4

?
A: HVEM GØRE-RENT HVEM /

A: Hvem gør rent?

B: DET-ER UNG PIGE / HEDDE Anette(M) /
 bu

B: Det gør en ung pige, der hedder Anette.

Kommentarer:

Tegnet bruges til at gøre noget til emne, sætte fokus på det eller at påpege dets relevans for det, der ellers tales om. I spørgsmål som i eks. 2 angiver det derfor, at spørgeren forventer, at det, han spørger om, er tilfældet. Tegnet efterfølges ofte af en pegning, som er lokaliseret. Nogle kan slet ikke bruge tegnet uden en pegning.

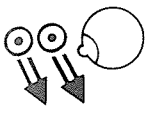
Hvis man bruger DET-ER om en tilstedeværende person og ønsker, at vedkommende ikke skal opdage det (f.eks. svarende til 'Det var ham der, jeg fortalte om (han er blevet fyret p.g.a. druk)'), så kniber man øjnene sammen samtidig med, at man

udfører tegnet småt, tæt til kroppen og med en lille pegning, svarende til, at hørende hvisker.

Eks. 4 viser, at det, der kommer efter DET-ER, ikke behøver at være noget, samtalepartneren kender i forvejen.

Tegnet kan ikke i sig selv bøjes i tal eller lokaliseres, men den ledsagende pegning kan vise tal og lokalisation.

Mundbevægelsen i tegnet er som ved ENDNU-
IKKE°, OVERHOVEDET-
IKKE° og GIVE-EN-
OMGANG°.

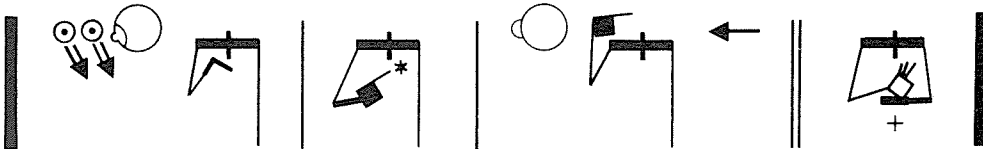

LADE-SOM-OM

Udførelse: Tungen spiler den kind ud, som tegnet udføres på (normalt højre).

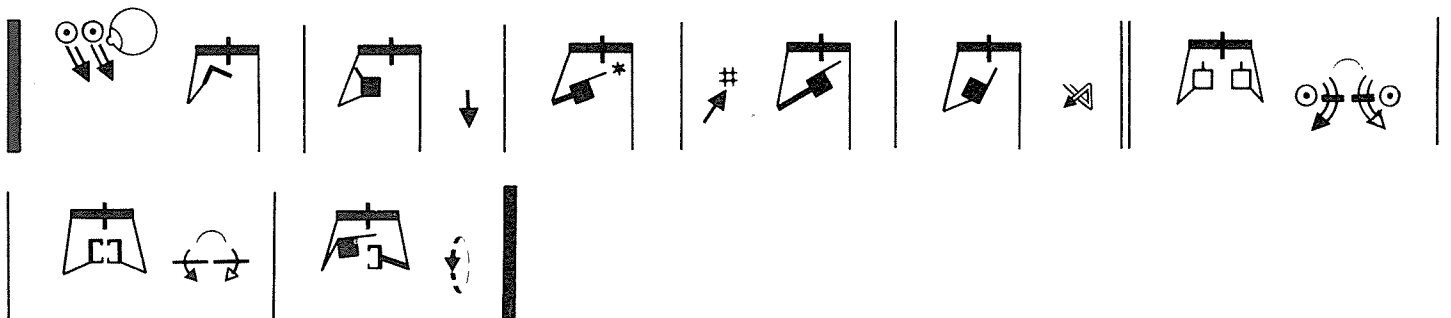
Eks. 1

LADE-SOM-OM PEG-c HØRENDE / LÆGE /

* Hvis jeg var hørende, ville jeg være læge.

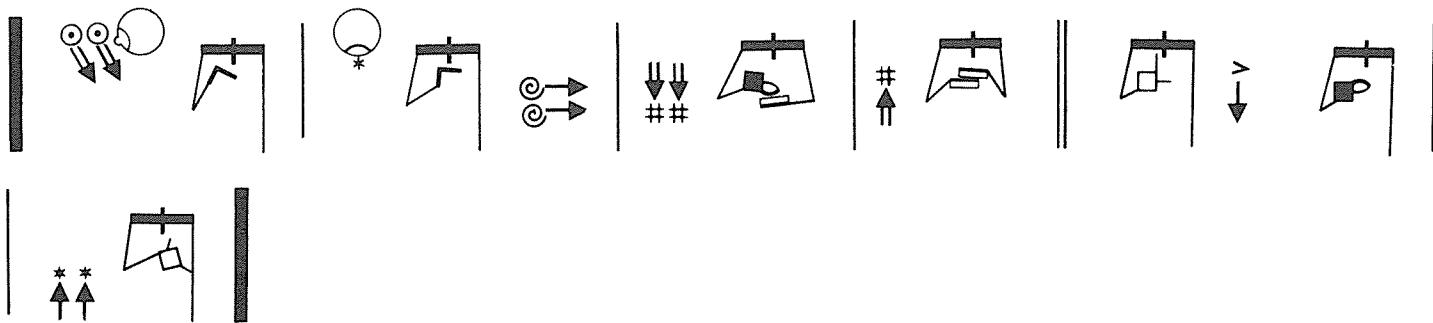
Eks. 2

LADE-SOM-OM hvis(M) PEG-c VINDE TIPS / REJSE JORDEN RUNDT-OM-JORDEN /

* Hvis jeg vinder i tipping, vil jeg på en jordomrejse.

Eks. 3

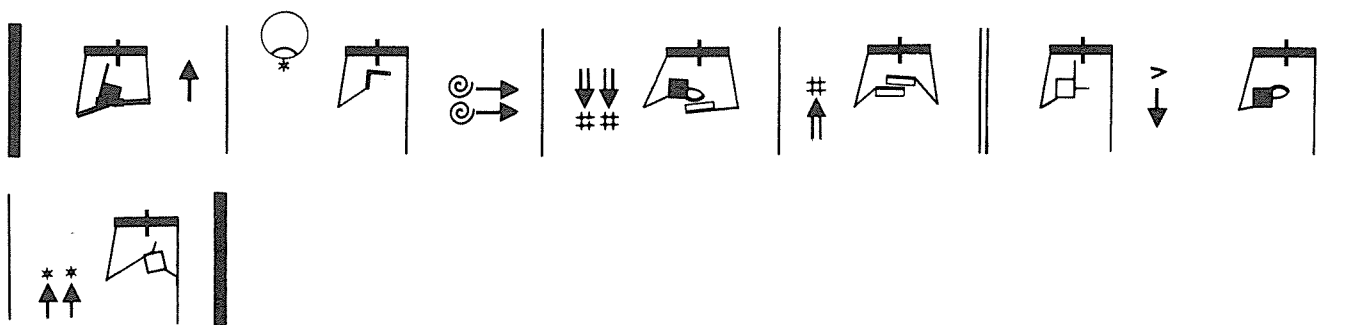

LADE-SOM-OM SPARE PENGE NOK / AFSTED° ITALIEN /

* Hvis jeg ellers nogensinde kunne spare penge nok op, ville jeg tage til Italien.

Til sammenligning:

Eks. 3a

HVIS SPARE PENGE NOK / AFSTED° ITALIEN /

bæd * Hvis jeg får sparet penge nok op, tager jeg til Italien.

Kommentarer:

Der findes fire tegn med beslægtet betydning, LADE-SOM-OM, hvis(M), HVIS(1061) og et tegn, der starter med samme manuelle del som LADE-SOM-OM, men i stedet for at gentage bevægelsen fører man hånden ud til håndstillingen hvis(M). Mundbevægelsen i den sidste del af dette tegn er som ved det danske ord 'hvis'. Mundbevægelsen ved HVIS(1061) er som ved bæd eller som ved 'hvis'. Endelig findes der en særlig mimik, som kan udtrykke delvis samme betydning alene. Forskellen mellem alle disse tegn er endnu ikke undersøgt i detaljer.

Foreløbig kan vi dog sige, at LADE-SOM-OM udskiller sig fra de andre tegn ved at understrege, at det, der tales om, strider mod virkeligheden (som i eks. 1) eller ikke er særlig sandsynligt (som

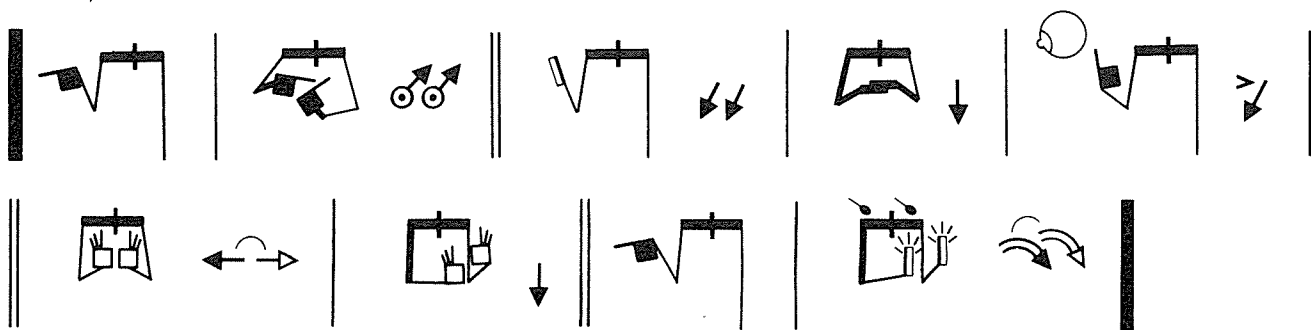
i eks. 2). Forskellen på LADE-SOM-OM og HVIS(1061) kan også ses af eks. 3 og 3a. I eks. 3 understreger den, der taler, at han/hun ikke regner det for særlig sandsynligt, at det vil lykkes at spare penge nok op.

Hvis den sætning, der skal indledes med et af de tegn, der diskuteres her, udtrykker en ren betingelse, uden at der udtrykkes noget om sandsynlighed, bruges snarere HVIS(1061) end LADE-SOM-OM, f.eks. ved oversættelsen af 'Hvis I bliver hurtigt færdige, må I gå ud at lege': HVIS(1061) HURTIG FÆRDIG / AFSTED° LEGE /

LADE-SOM-OM bruges som konjunktional (bindeord) og står før subjektet (grundledet).

Alle bestyrelsesmedlemmerne er meget dovne, men jeg skal nok få sat dem i sving.

Eks. 3)

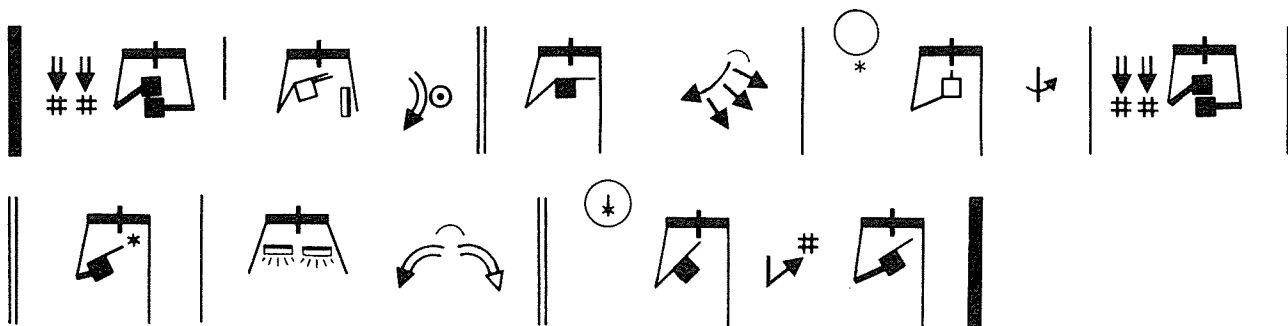

PEG-mh DRILLE-mh-c / STOP-mh SENERE BEBYRDE-mh / SNOR SPÆNDE-UD-v-mv /
han bare vent *

PEG-mh FALDE-OVER-v /
han pu

Han har drillet mig, men han kan bare vente! Jeg spænder en snor ud, som han nok skal falde over.

Eks. 4

ARBEJDSPLADS / PEG-v1 PEG-v2 PEG-mv FÅ° ARBEJDE / PEG-c STOR-BUNKE /
bif

BEBYRDE(c) /
*

På min arbejdsplads har de andre næsten ikke noget at lave, hvorimod jeg må knokle.

Kommentarer:

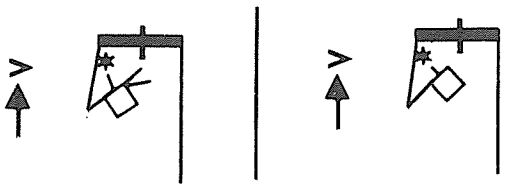
Tegnet skal lokaliseres – det rettes mod den eller dem, det går ud over. Dog kan tegnet ikke udføres i en bue mod flere (se eks. 2). Hvis 1. person er objekt (genstandsled), bruges formen på ill. b (se eks. 1).

Tegnet kan ikke bruges generelt om at genere andre, men kun hvis man føler, at nogen generer

med vilje. Tegnet kan altså ikke bruges ved en oversættelse af 'Det generer mig enormt, at han snorker'.

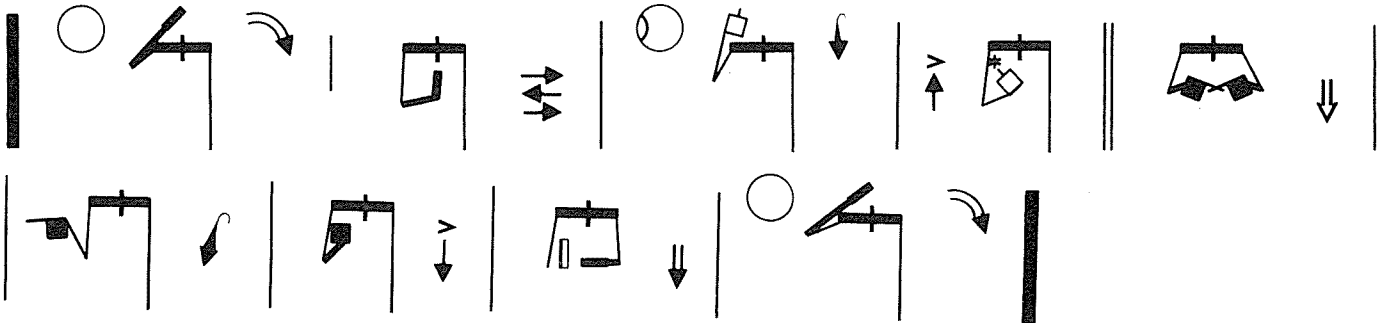
Der findes en variant af tegnet, hvor bevægelsen udgår fra næsen og ind mod kroppen (se ill. c). Denne variant kan kun bruges om 1. person i situationer, hvor belastningen skyldes dårlig planlægning snarere end ond vilje (se eks. 4).

GIDE-ИКKE

Udførelse: Hånden føres op mod skulderen med en hård bevægelse. Mundbevægelsen er som ved øf (ill. a) eller ved if (ill. b), ved ordet 'gider' eller neutral. Tegnet kan udføres med knyttet hånd og tommelfingeren udstrakt eller med knyttet hånd og tommel-, pege- og langfinger udstrakt; det spiller ingen rolle for betydningen.

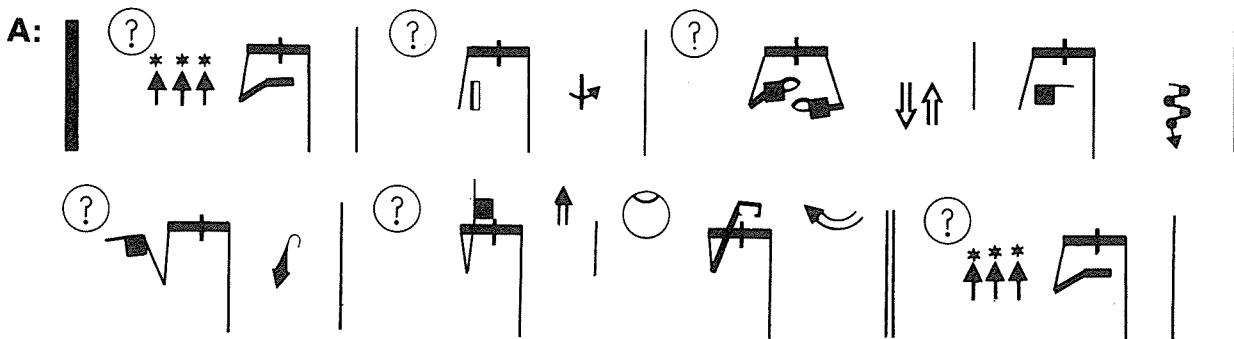
Eks. 1

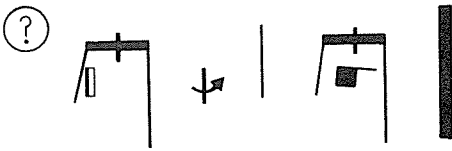

AFTENSKOLE I-MORGEN GIDE-ИКKE / NØDT-TIL KOMME-mho / ÅRSAG° SIDST AFTEN /
if i.

Jeg gider fand'me ikke gå på aftenskole i morgen, men jeg er nødt til at tage derhen. Det er den sidste aften.

Eks. 2

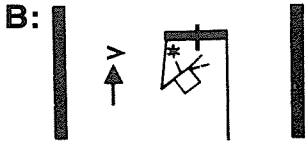

?

+

A: VIL-GERNE MED FISKETUR PEG-mho NORDSJÆLLAND / VIL-GERNE MED PEG / vil

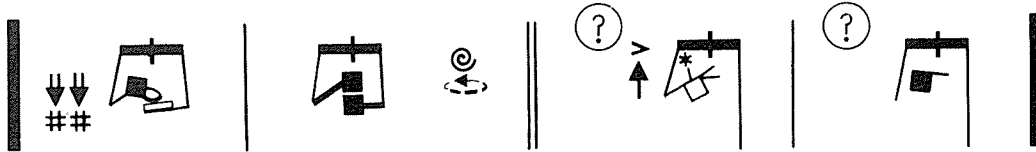
A: Vil du med på fisketur i Nordsjælland?

B: GIDE-ИКKE / øf

B: Nej, det gider jeg ikke.

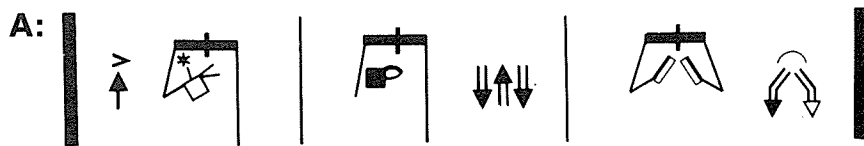
Eks. 3

KØBE KAFFE / GIDE-ИКKE PEG / gider

Gider du købe kaffe?

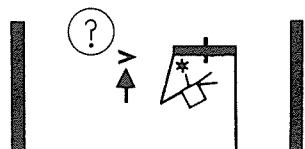
Eks. 4

A: GIDE-ИКKE MALE HUS / if

A: Jeg gider ikke male hus.

B:

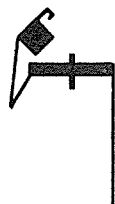
B: GIDE-ИКKE /

B: Gider du virkelig ikke?

Kommentarer:

I fremsættende sætninger har tegnet negativ betydning, 'gide **ikke**' (se eks. 1 og 2). Der findes to former for spørgsmål med dette tegn. I den ene bruges tegnet til at bede en anden om noget (se eks. 3). Her skal tommel-, pege- og langfinger være udstrakt, og mundbevægelsen er 'gider'. Her har tegnet altså ikke negativ betydning og kan **ikke** benægtes som i den danske sætning: 'Gider

du ikke lige købe kaffe?'. I den anden type spørgsmål har tegnet negativ betydning. Det kan da kun bruges om noget, der lige har været nævnt – altså når man søger bekræftelse på, at den anden virkelig ikke gider det, der tales om. Mundbevægelsen er neutral og håndstillingen er som i de fremsættende sætninger (se eks. 4). I begge typer spørgsmål kan bevægelsen gentages.

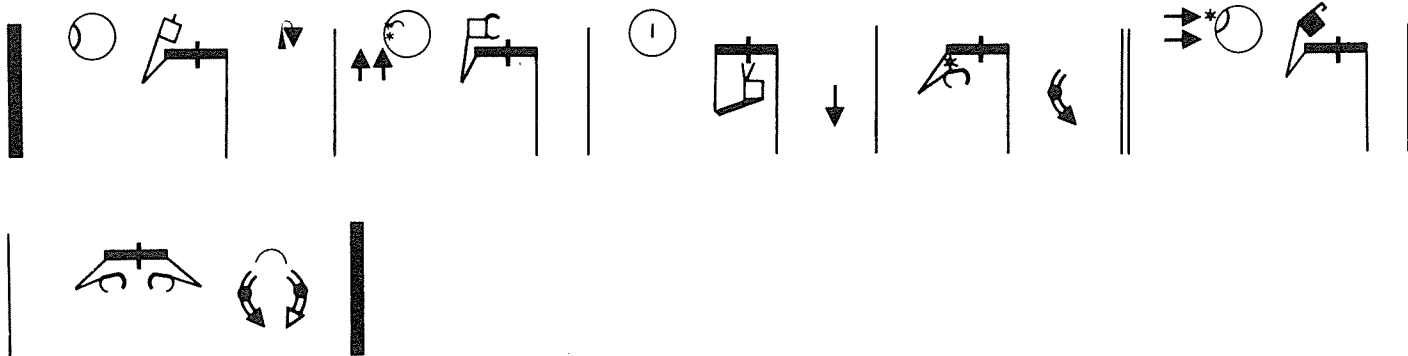

MEGET-STOR

Udførelse: Bevægelsen mod hovedet udføres to-tre gange langsomt, mundbevægelsen er som et langt å.

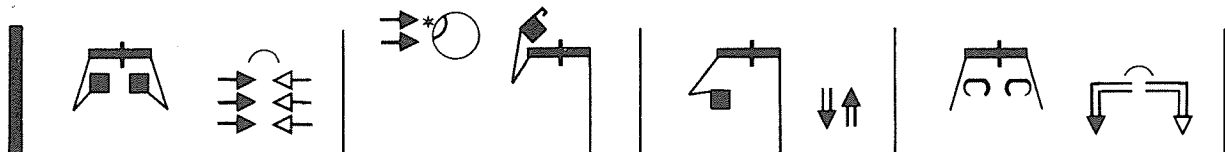
Eks. 1

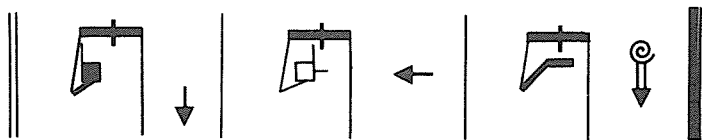

I-GÅR TIVOLI SE-c-m DAME / MEGET-STOR STOR-BRYST /
å.

I Tivoli i går så jeg en dame med nogle meget store patter.

Eks. 2

FANTASTISK-MEGET^o MEGET-STOR KUFFERT STORT-OMRIDS-AF-KUFFERT /

KUN LØRDAG SØNDAG /

Det var dog en fantastisk masse bagage for en sølle week-end.

Kommentarer:

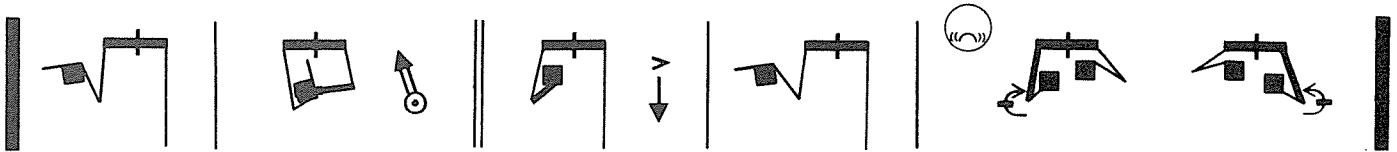
Tegnet bruges om størrelse (se kommentaren til FANTASTISK-MEGET^o) og fortrinsvis om kropsdele. Det tegn, som MEGET-STOR lægger sig til, udføres ekstra stort (med inkorporering af størrelse).

HAVE-SPIDSE-ALBUER

Udførelse: Læberne spiles lidt ud, og underlæben pustes lidt ud.

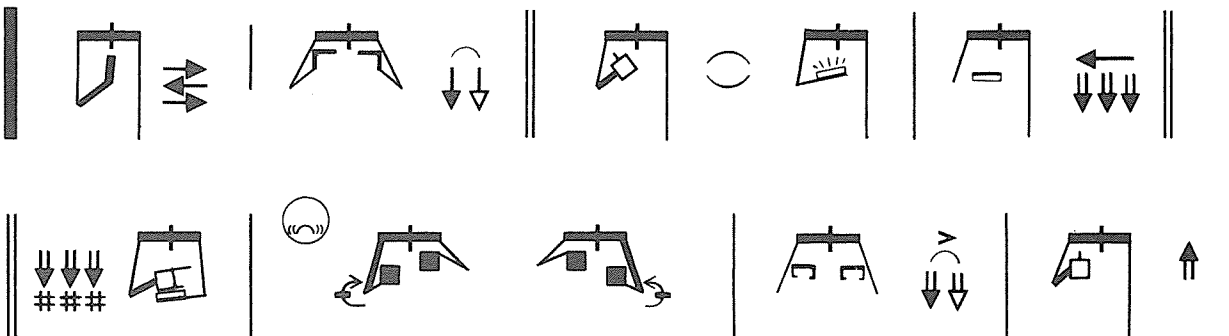
Eks. 1

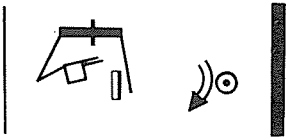

PEG-h KOMME-TIL-TOPS / ÅRSAG^o PEG-h HAVE-SPIDSE-ALBUER /
han i. han *

Han kom til tops ved hjælp af sine spidse albuer.

Eks. 2

SKOLEBUS / NOGLE BØRN / ALTID+længe HAVE-SPIDSE-ALBUER BESÆTTE

FØRST PLADS /
bedst

I skolebussen er der nogle børn, der altid maser sig ind og snupper de bedste pladser.

Kommentarer:

Tegnet har altid negativ betydning. Læg mærke til, at albuerne er vendt udad i modsætning til i tegnet MASE-SIG-FREM med konkret betydning, hvor albuerne holdes ind til kroppen.

Mundbevægelsen i tegnet minder om mundbevægelsen ved tegnene BLIVE-HÆNGENDE° og FRYDE-SIG°, men luften i underlæben fastholdes lidt længere.

LITTERATUR

Bøger om tegnsprog

- S. Birch-Rasmussen & B. Hansen: *Tegnsproglæreren: Grundbog for tegnsprogsundervisere* (Døves Center for Total Kommunikation 1983).
- E. Engberg-Pedersen, B. Hansen & R. Kjær Sørensen: *Døves tegnsprog: Træk af dansk tegnsprogs grammatik* (Arkona 1981).
- B. Hansen (red.): *Tegnsprogsforskning og tegnsprogsbrug* (Døves Center for Total Kommunikation, under udgivelse).

Ordbøger

- Dansk – tegn ordbog* (Danske Døves Landsforbund 1979).
- Den lille tegn – dansk ordbog: 243 basistegn* (Døves Center for Total Kommunikation 1982).
- 198 tegn omkring seksualitet* (Døves Center for Total Kommunikation og Danske Døves Landsforbund 1984).
- 147 matematiktegn* (Døveskolernes Materialelaboratorium og Døves Center for Total Kommunikation 1979).
- 253 madtegn* (Døveskolernes Materialelaboratorium og Døves Center for Total Kommunikation).

